

**TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLER İLE TÜRKLERİN BİRLİKTE YAŞAM
KÜLTÜRÜ: DEĞERLER, FIRSATLAR, ENGELLER***

Dr. Murat ŞAHİN **

Dr. Hasan EŞİCİ***

ÖZ

Göç olgusu, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Birçok insan farklı sebeplerden dolayı geçmişten günümüze kadar kitlesel olarak göç etmek zorunda kalmıştır. Tarihin farklı dönemlerinde birçok kez kitlesel göç olgusuyla karşılaşan Türkiye özellikle 2011 yılından itibaren Suriye'de meydana gelen savaş ve belirsizlik ortamından dolayı yeni bir kitlesel göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde Türkiye'de Suriye'de yaşanan iç savaştan kaynaklı olarak yaklaşık 4 milyon Suriyeli vatandaşın göç ettiği görülmektedir. Göç olgusu ve birlikte yaşam kültürü, göç eden ve yerleşik düzende hayatını sürdüren toplumlar için farklı süreçleri beraberinde getirmektedir. Birlikte yaşam kültürü, bir toplumun sahip olduğu ortak değerler varsa veya oluştuğunda gelişebilir. Değerler aynı zamanda birlikte yaşam kültürü içerisindeki fırsatları ve engellerin neler olabileceğini göstermektedir. Bu çalışma Türkiye'de yaşayan Suriyeli Göçmenler ile Türkiye'de yaşayan Türklerin birlikte yaşam kültürünü değerler, fırsatlar ve engeller bağlamında incelenmesi amacıyla yapılan nitel bir araştırmadır. Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde değerler, fırsatlar ve engeller bağlamında birlikte yaşam kültürünün kavramsal boyutu incelenmiş, ikinci bölümde de ortaya çıkan bulgular irdelenmiştir. Araştırma kapsamında 10 Suriyeli ve 15 Türk vatandaşı ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen verilerin içerik ve betimsel analiz yöntemiyle ortaya çıkan bulguların yorumlanmasıdır. Çalışma sonucuna göre birlikte yaşam kültürü üzerinde değerlerin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Buna göre değerler bağlamında birlikte yaşam kültürünün önünde fırsatlar ve engeller bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli Göçmenler, Değerler, Birlikte yaşam Kültürü

**LIVING TOGETHER OF CULTURE AMONG SYRIAN IMMIGRANTS AND TURKS: VALUES,
OPPORTUNITIES AND BARRIERS**

ABSTRACT

The concept of migration is as old as human history. Many people have been forced to migrate from the past to the present for different reasons. Faced with the phenomenon of mass migration in different periods of history many times since 2011. Turkey, especially because of the war and uncertainty occurring in Syria it has been faced with a new wave of mass immigration. Today, stemming from the civil war in Syria, Syrian citizens in Turkey shows that about 4 million emigrated. The phenomenon of migration and the culture of living together brings different processes for the societies that migrate and live in settled order. A culture of coexistence can develop when a society has or has common values. Values also show

* Bu makale 16-17 Ekim 2019 tarihinde düzenlenen I. Uluslararası Sosyal Inovasyon Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** 19 Mayıs Üniversitesi. Sosyoloji Bölümü, muratemre.sahin@hotmail.com . Orcid ID 0000-0002-5667-5483 .

*** Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü, hasan.esici@hku.edu.tr . Orcid ID. 0000-0003-3659-3074

opportunities and barriers within the culture of living together. In this study, the Syrian immigrants living cultural values together with Turks living in Turkey living in Turkey, is a qualitative research conducted in order to examine in the context of the opportunities and obstacles. The study consists of two main parts. In the first part, the conceptual dimension of the culture of living together in the context of values, opportunities and obstacles is examined and in the second part the findings that have emerged are examined. The aim of this study is to interpret the data obtained from the interviews with 10 Syrian and 15 Turkish citizens through the content and descriptive analysis method. According to the results of the study, values have a decisive role on the culture of living together. Accordingly, there are opportunities and obstacles in front of the culture of living together in the context of values.

Keywords: Migration, Syrian Immigrants, Values, Coexistence Culture.

GİRİŞ

Göç, birlikte yaşam, değerler konusu Türkiye ve dünyada sosyal bilim araştırmalarının en güncel konularından birisidir. Özellikle Türkiye, bulunduğu coğrafya konumu itibarıyla belli dönemlerde kitlesel göçlerle karşı karşıya gelmektedir. Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu coğrafyasında tarihsel süreç içerisinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak Türkiye'ye doğru kitlesel göçler yaşanmıştır. Son olarak da Suriye'den Türkiye'ye doğru yoğun göç yaşanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde meydana gelen bütün bu göçler sonrasında göç edenlerin büyük bir kısmı Türkiye'ye kalıcı olarak yerleşmektedir. Bu durum göç eden toplumlar ile yerleşik düzende yaşayan toplumlar açısından olumlu veya olumsuz farklı süreçleri de beraberinde getirmektedir. Toplumları bir arada tutan ana unsur değerlerdir. Toplumların belli bir kültür içerisinde birlikte yaşaması, ortak değerler etrafında bütünleşmesine bağlıdır.

2011 yılından itibaren Suriye'de meydana gelen savaş ve belirsizlik ortamından dolayı Türkiye'ye doğru yoğun göç dalgasıyla karşı karşıya kalındı. Güncel verilere göre Türkiye'de bulunan geçici koruma altında bulunan yaklaşık 3 milyon 676 bin Suriyeli bulunmaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2019). Geçici koruma altında yaşayan Suriyeli göçmenlerin bir kısmı belirsizlik ortamı sona erene kadar, bir kısmı da tamamen Türkiye'ye yerleşeceği varsayımından hareketle Suriyeli mültecilerin Türk toplumuna entegrasyonu ve bu bağlamda birlikte yaşam kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesi önemli hale gelmektedir. Birlikte yaşam kültürü, bir mekânda hazır bulunmak veya bir devletin sınırları içindeki belli bir coğrafyayı paylaşma süreci olarak tanımlanabilir (Erdin & Taslı, 2015). Birlikte yaşam kültürü, farklı kültürel yapıların sahip oldukları değerleri paylaşma, kabullenme, içselleştirme süreci olarak ifade edilebilir. Bu süreç oluşup geliştiğinde yani ortak değerler oluşturduğunda birlikte yaşam kültürü de oluşup gelişebilir. Diğer bir ifadeyle değerler bağlamında birlikte yaşam kültürünün geliştirilmesi, farklı toplumların birbirini kabullenmesini ve ortak bir gelecek için bir arada olmasını sağlayabilir.

Birlikte yaşam kültürünü etkileyen birçok husustan bahsedilebilir. Ancak birlikte yaşam kültürünü kalıcı hale getirmek ve devam ettirebilmek için değerlerin önemli bir rol bulunmaktadır. Bu çalışma birlikte yaşam kültürünün oluşmasında değerlerin, fırsatların ve engellerin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır: *“Suriyeli göçmenler ile Türkler birbirlerini nasıl algılamaktadır?”, “Suriyeli göçmenler ile Türklerin değer yaklaşımları nelerdir?”, “Suriyeli göçmenler ile Türklerin değer yaklaşımları açısından birlikte yaşam kültürünün*

oluşmasında ne tür fırsatlara sahiptirler?”, “Suriyeli göçmenler ile Türklerin değer yaklaşımları açısından birlikte yaşam kültürünün oluşmasının önünde ne tür engeller bulunmaktadır?” ve “Suriyeli göçmenler ile Türklerin birlikte yaşam kültürünü geliştirebilmeleri için hangi ortak değerlere sahiptirler?” sorularına cevap aranmıştır. Bu sorulardan hareketle bir psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar ortaya çıkarılabilir. Çünkü birlikte yaşam kültürü ve değerler arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Bu bağlamda, göç eden Suriyeli göçmenler ile Türkler açısından iki farklı toplumun hangi değerlerin birlikte yaşam kültürünü geliştireceği problemi üzerinde durulmuştur.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Göç, hem insanlık tarihi kadar eski (Demirhan, 2019), hem de sosyal bilimlerin birçok alanında ele alınan bir olgudur (Adıgüzel, 2013). Göç ile birey ve toplumlar sahip oldukları kimlik ve kültür özellikleri ile birlikte, farklı kültürel özelliklere sahip yeni bir fiziki, sosyal ve kültürel çevreye uyum sağlamaya çalışırlar (Saygın & Hasta, 2018). Göç etmeye maruz kalan toplumlar, yeni duruma uyum sağlayabilmek için süreç içerisinde birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır.

Kültürlerin birbirinden farklı özellikleri olmakla birlikte benzer özellikleri de bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2000). Bu süreçte toplumlar ve bireyler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler uyum sürecinin nasıl olabileceği ile ilgili fikir verebilmektedir (Saygın & Hasta, 2018). Birey ve toplumlar için uyum sürecini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Buna bağlı olarak iki türlü göçten söz edilebilmektedir. Bunlar iç göçler ve dış göçlerdir. İç göçler, bir ülke içerisinde yerleşim birimleri arasında gerçekleşen göçlerdir. Burada kavramı, özellikle 19. yy. sonlarında gelişen ve ulus devletlerin yasal altyapısını sağlayan Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altındaki meşru devletlerin yönetimindeki yerler ya da ülkeler kastedilmektedir. İç göç kavramı, bir ülke ve o ülkenin yasal ve idari yapısı içerisindeki yerleşim birimleri arasındaki göçleri tanımlanmaktadır. Dış göçler ise, en az iki ülkenin yerleşim birimleri arasında olan göçler ifade edilmektedir. Dış göçler tanımlanırken özellikle meşru devletlerinin sınırları içerisindeki idari yerleşim birimleri arasındaki göç şeklinde tanımlanmaktadır (Güreşçi, 2016). Her iki durumda da göç eden toplulukların sosyal yaşantılarında belirgin farklılıklar oluşmaktadır. Özellikle dış göç olgusu, hem göç edenleri hem de yerleşik toplulukları başta kültürel, sosyal, ekonomik olmak üzere birçok yönden etkilemektedir.

Türkiye, bulunduğu coğrafi konumu itibarıyla ticaret yolları ve göç yolları üzerinde yer almaktadır. Türkiye konumu itibarıyla farklı zamanlarda yoğun dış göçler yaşanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Anadolu coğrafyası tarih boyunca bireysel ve kitlesel göçlere maruz kalmıştır. Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu coğrafyasında yaşanan gelişmeler, Türkiye'ye doğru kitlesel göçlerin yaşanmasına sebep olmuştur (Adıgüzel, 2013). Son olarak yaşanan iç savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye doğru yoğun göç yaşanmıştır. Türkiye'de bulunan geçici koruma altında bulunan yaklaşık 3 milyon 676 bin Suriyeli bulunmaktadır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 2019). Suriye'den yaşanan göç sonrasında ilk başta savaşın sona ermesi, göçmenlerin geri dönmesi üzerine plan ve politikalar yapılırken, savaşın başlamasının üzerinden on yıla yakın sürenin geçmesi ve sürecin uzaması ile birlikte daha kalıcı politikaların geliştirilmeye çalışılması önemli hale gelmiştir (Karasu, 2018).

Demir (2017) araştırmasında Suriyeli göçmenlerin toplumsal açıdan yaşadıkları riskler arasında yeni yerleştikleri yere uyum, yerleşim yerlerinin değiştirilmesi, önyargılar, eğitim engelleri, ölümlere şahit olmak, medyanın baskısı, dil sorunları ve maddi zorlukların yer aldığını ifade etmektedir.

Dünyanın her yerinde göçmenler, göç ettikleri bölgelere uyum sağlamak ve orada yerleşmek için yoğun çaba harcamaktadır. Göçmenler var olan kültürlerinde değişim olmaması ve olduğu gibi kabul görmesini beklerken, yerel halk ise göçmenlerin kültürel olarak biran önce uyum sağlamasını ve var olan kültürel düzene ayak uydurmasını beklemektedir. Bu iki beklentinin birbirine zıt olması birlikte yaşam kültürünün oluşmasını zorlaştırabilmektedir (Ünal, 2017). Göçmenler yeni kültüre uyum zorlukları, dil, ilişki çatışmaları, ekonomik zorluklar, sosyal statü kaybı ve ayrımcılık gibi sorunlar yaşayabilmektedir (Yakushko & Morgan, 2012). Göç olgusuyla birlikte ortaya çıkan sorun bulunmaktadır. Birey ve toplumlar bu sorunların üstesinden tek başlarına gelebilmeleri kolay değildir. Dolayısıyla bu sorunların giderilmesi amacıyla çok yönlü araştırmalar yapılması ve politik çözümler üretilmesi gerekir.

Birlikte yaşam kültürü, bir mekânda hazır bulunmak veya bir devletin sınırları içindeki belli bir coğrafyayı paylaşma süreci olarak tanımlanabilir (Erdin & Taslı, 2015). Birlikte yaşam kültürü, farklı kültürel yapıların sahip oldukları değerleri paylaşma, kabullenme, içselleştirme süreci olarak ifade edilebilir (Akıncı, Nergiz & Gedik, 2015). Birlikte yaşam kültürünün geliştirilmesi, farklı toplumların birbirini kabullenmesini ve ortak bir gelecek için bir arada olmasını sağlayabilir (Süleymanov & Sönmez, 2016). Özellikle göç eden toplumların kendi içlerinde birbirlerini desteklemeleri ile birlikte ev sahibi toplumun desteğine de ihtiyaç duydukları görülmektedir (Demir, 2017). Bu yaklaşım hem uyum sürecini hızlandırabilir hem de birlikte yaşam kültürünü geliştirebilir.

Birlikte yaşam kültürü, sosyal, coğrafi, ekonomik birçok husustan etkilenmektedir. Bu hususlara bağlı olarak bunlardan birisi değerler ifade edilebilir. Çünkü ev sahibi toplumun üyeleri göçmenlerin değerlerini sorgulamaktadır (Timotijevic & Breakwell, 2000). Dolayısı ile birlikte yaşama kültürü değer alanında yaşanan çatışmaların azalması ve ortak değerlerin geliştirmesi ile kolaylaşabilir. Bu çalışma birlikte yaşam kültürünün oluşmasında değerlerin, sahip olunan fırsatların ve engellerin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır: *“Suriyeli göçmenler ile Türkler birbirlerini nasıl algılamaktadır?”*, *“Suriyeli göçmenler ile Türklerin değer yaklaşımları nelerdir?”*, *“Suriyeli göçmenler ile Türklerin değer yaklaşımları açısından birlikte yaşam kültürünün oluşmasında ne tür fırsatlara sahiptirler?”*, *“Suriyeli göçmenler ile Türklerin değer yaklaşımları açısından birlikte yaşam kültürünün oluşmasının önünde ne tür engeller bulunmaktadır?”* ve *“Suriyeli göçmenler ile Türk halkının birlikte yaşam kültürünü geliştirebilmeleri için hangi ortak değerleri vardır?”* sorularına cevap aranmıştır. Bu sorulardan hareketle birlikte yaşam kültürü hem bireysel hem de toplumsal olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları bireylerin ve toplumların birlikte yaşam kültürünün oluşmasına yapabileceği katkılara yönelik önerilere de odaklanmaktadır.

Birlikte yaşam kültürü değerler bağlamında ele alındığında, farklı kültürler için fırsatlar ve engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü birlikte yaşam kültürünün

oluşmasında değerlerin belirleyici bir rolü bulunmaktadır (Özensel, 2003). Farklı kültürlerin değer yaklaşımları, kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları göstermektedir. Bu durum birlikte yaşam kültürünün oluşmasında bireylere fırsat ve engeller sunmaktadır.

Kültür, kolektif yaşantıdaki sürecin ürünüdür (Smith, 2007) . Sosyal bilimlerde kültür üzerinde uzlaşmış bir tanımlaması olmamasına rağmen, genel olarak üç anlam kategorisi içerisinde ele alınmaktadır. Bu bağlamda kültürün; sembolik, estetik ve etnografik tanımları ile karşılaşırız (Zijderveld, 2013). Buna göre kültürün hangi anlam kategorisi içerisinde ele alırsak alalım, toplumun kendisini ve diğer toplumlardan ayıran özelliklerine vurgu vardır. Dolayısıyla kültürel yaşantı, bir süreç içerisinde sosyal etkileşim ile birlikte oluşur ve gelişir. Birlikte yaşam kültürü de toplumların uzun bir süre birlikte yaşaması sosyal etkileşim sayesinde gerçekleşmektedir. Sosyal etkileşim sürecinde grup içerisindeki bireyler sahip oldukları değerler bağlamında birbirlerine bağlanırlar veya uzaklaşırlar.

Değerler, bireyin sosyal bir varlık olmasından dolayı sosyolojik araştırmalar açısından önemlidir (Fichter, 2004). Sosyolojik olarak ele alındığında değerler, insanların standart yargılarıdır (Newman, 2004). Değerler, toplumun sosyo-kültürel unsurlarını anlamlı hale getiren ölçütlerden birisidir. Bundan dolayı değerler toplumsal bir varlık olarak ele alınan kişi ve bu kişinin davranış örüntülerinden dolayı sosyolojik incelemenin ilgi alanına girmektedir (Özensel, 2003). Sosyolojik olarak değerler, kişinin duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren standart ölçülerdir (Schwartz, 1992). Ancak bu standart ölçüler, bireyin içinde yetiştiği kültürel ortama göre değişebilir (Şahin, 2019). Bir insanın sahip olduğu değerler, içinde bulunduğu kültürün, kurumların ve bireylerin kişiliğinin ürünüdür (Rokeach, 1973). Değerler, insanların grup içerisinde nasıl davranması gerektiğini gösterir. Sosyal açıdan değerler, bir grubun veya toplumun kendi bütünlüğünü ve devamlılığını sağlayabilmesi için üyelerinin büyük çoğunluğu tarafından uygun ve gerekli oldukları kabul edilen, aynı üyelerin ortak duygu, düşünce, amaç ve çıkarlarını yansıtan, genelleştirilmiş ilke ve inançlardır (Ersoy, 2006). Buna göre, değerler belli bir kültürde, süreç içerisinde üyelerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bireylerin tüm sosyal ilişkilerini belirleyen ana unsurlardan birisi değerlerdir (Morsümbül, 2014). Buna göre insanların, sosyal olaylar ve konular karşısındaki pozisyonunu değerler belirler. Değerler, bireylerin sosyal rollerini ve rollere ilişkin nasıl davranacakları konusunda rehberlik eder (Şahin, 2019). Dolayısıyla toplum içerisinde bireylerin nerede nasıl davranması gerektiğini, hangi rollere sahip olacakları ve bunu nasıl yerine getirecekleri hususunda değerler, bireylere rehberlik eder. Değerlerin bütün bu işlevleri tüm sosyal ilişkilerimizin nasıl olacağını bize göstermektedir. Değer, toplumu birbirine yaklaştırdığı, bir araya getirdiği, bütünleştirdiği gibi aynı ortak amaçlar etrafında birleştirir.

Değerler, insanın sosyalleşmeye başladığı ilk andan itibaren, sosyal etkileşim sayesinde öğrendiği, içselleştirdiği ve çoğu zaman farkında olmadan bireyin, duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren standart ölçüler (Schwartz, 1992), toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Diğer bir ifadeyle her toplumun zaman ve mekâna bağlı olarak ortaya koyduğu değerler ve değer algılaması farklıdır (Şahin,

2019). Çünkü her toplumun zaman ve mekâna bağlı olarak sahip olduğu değer ve değerler dünyası farklı olabilir. Bu durum farklı kültürel birikime sahip toplumların sahip olduğu değerlerin, birlikte yaşam kültürü üzerinde belirleyici bir rolü olmaktadır. Birlikte yaşam kültürü aynı zamanda farklı toplumların değerlerini aktarması sürecini de beraberinde getirmektedir. Birlikte yaşam kültürünün oluşabilmesi için birlikte yaşamak zorunda olan farklı toplumların değer aktarım yaklaşımında üç temel özelliğin olması beklenmektedir. Bunlar olumlu ilişkilerle bağlanma, grupla özdeşleşme ve grup üyelerine bağlılık geliştirmektir (Schwartz, 2006). Buna göre Türkiye'ye yerleşen Suriyeli göçmenler ile Türklerin birlikte yaşam kültürünü geliştirebilmeleri için süreç içerisinde olumlu ilişkilerle birbirlerine bağlanma, içinde bulunduğu yeni toplum ile kendini özdeşleştirmesi ve mensup olduğu toplumun diğer üyelerine yönelik bağlılık geliştirmesidir. Değerler bu ortak zeminde belli bir süreç içerisinde oluşur ve gelişir.

Birlikte yaşam, birey ve grupların belli bir coğrafi, toplumsal ve politik alanda açık şekilde bir arada bulunmasıdır (Erdin & Taslı, 2015). Birlikte yaşam, kültür bağlamında ele alındığında değerler etrafında bütünleşmeyi esas almaktadır. Birlikte yaşam kültürünün oluşabilmesi için farklı grup veya toplumlar arasında ortak değerler etrafında uzlaşma ve bütünleşmenin olması gerekmektedir. Değerler arasında uyumsuzluk, çatışma olursa birlikte yaşam kültüründen bahsetmek mümkün değildir. Durkheim'in intihar çalışmasında toplumsal uyumsuzluk dönemlerini anomi dönemler olarak tarif etmektedir. Bu tür dönemler, değer bağlamında ele alındığında, toplumdaki değerlerde bir karmaşanın yaşandığı ve değerlerin anlam içeriklerinin kişilere ve toplumlara göre değiştiği dönemlerdir (Özensel, 2003). Durkheim'in çalışmasında belirttiği gibi iki farklı toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturabilmesi için toplumsal yapı, kurumlar ve değerler arasında uyumun önemi vardır. Değerler arasında uyum sağlanmazsa, birlikte yaşam kültürünün oluşturulması mümkün değildir. Çünkü kültür ve değerler kolektif yaşantısı içerisinde oluşur ve bireylerin içselleştirildiği ve çoğu zaman farkında olmadan bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarına yön verir.

Birlikte yaşam kültürü sembolik etkileşimcilik kuramı ile irdelendiğinde, sembolik etkileşimciler, gruplar arasındaki etkileşime odaklanan sosyolojik bir gelenektir (Yadigaroğlu, 2018). Sembolik etkileşimcilik, insan eylemleriyle bağlantılı olan anlamlara odaklanır, inceler ve onları yeniden inşa eder. Bu anlamda sosyal araştırmalarda kültürel boyutları dikkate alır. Genel olarak sembolik etkileşimciler, bireyin zihin dünyasına odaklanır (Richter, 2007). Diğer taraftan, sembolik etkileşimciler, toplumun mikro boyutlarına, gündelik yaşantılarımıza, içinde yaşadığımız gündelik dünyaya ve insanların kullandığı sembolik iletişim aracılığıyla gündelik yaşantılarında nasıl etkileştiklerine, düzen ve anlamı nasıl oluşturduklarıyla ilgilenir (Slattery, 2011). Diğer bir ifadeyle insanlar sosyal olay ve olgular karşısında nesne ve olaylara atfettikleri anlamlar neticesinde davranışta bulduklarını varsaymaktadır (Yadigaroğlu, 2018). Bu tür sosyal araştırmalarda bireylerin öznel yaklaşımları dikkate alınır. İki farklı toplumun birlikte yaşam kültürünü oluşturabilmesi için sosyal etkileşim sürecinde ortaya koydukları sembolik anlamlara bakılması gerekir. Kültürlerin sembolik anlamları, değerler etrafında şekillenmektedir. Çünkü insanlar etkileşimdeyken, sembollerini öğrenir ve bu öğrenilen semboller sayesinde zamanla sosyal rollere uygun davranışlar geliştirmesine katkı sağlar (Poloma, 2012). Birlikte yaşam kültürü içerisinde süreç önemlidir. Çünkü insanlar süreç içerisinde etkileşim halinde bulduklarıyla

birlikte semboller üretirler. Toplumu oluşturan ve toplum içerisinde bir arada yaşamak durumunda olan insanlar, semboller dünyasını yani göç sonrasında oluşan yeni grup veya toplumun ortak alışkanlıklarını, kurallarını ve beklentilerini sosyalleşme süreciyle birlikte içselleştirir (Slattery, 2011). Dolayısıyla değerler, etkileşim halindeki insanların ortak anlamları ve buna bağlı olarak ortak davranışları değerlerinin birer yansımasıdır. Ve bu değerler sayesinde insanlar arasında bir uyum meydana gelir (Şahin, 2019). Birlikte yaşam kültürü insanların uyum içerisinde yaşamasını gerekli kılan değerlere sahip olmayı gerektirir. Değerlerin birlikte yaşam kültürü üzerindeki belirleyici rolü, yerleşik durumunda olan veya göç sebebiyle yeni yerlere gittiklerinde birlikte yaşamak zorunda oldukları toplumlar için geçerli olan bir durumdur.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu çalışma Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin sahip oldukları değerlerin birlikte yaşam kültürü üzerindeki rolünün incelenmesidir. Bu çalışmada 2011 yılından itibaren Türkiye'ye yerleşmeye başlayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin birlikte yaşam kültürü üzerinde değerlerin belirleyici rolünü ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'de farklı kültürlere sahip başka ülkelerden göç eden bireyler olmasına rağmen Suriye'den Türkiye'ye göç edenlerin sayısının fazla olması nedeniyle bu çalışmada Türk vatandaşları ile Suriyeli bireylerin sahip oldukları değerler bağlamında birlikte yaşam kültürü hakkındaki görüşleri ortaya konulmuştur. Bir durum çalışması olarak ele alınan bu çalışmada nitel veri toplama ve analizi yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma; nitel veri toplama yöntemleriyle, durumların gerçekçi ve detaylı bir biçimde ortaya konulduğu araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalarda kullanılan durum çalışması bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülmektedir (Büyüköztürk, vd., 2014). Nitel araştırma desenleri arasında yaygın olarak kullanılan durum çalışması, araştırma konusu olay veya olguyu, birçok veri kaynağı kullanarak kendi bağlamında derinlemesine araştıran bir yaklaşımdır. Buna göre durum çalışmasında amaç, araştırmaya konu olan olayın derinlemesine, doğal ortamında, karmaşıklığının ve bağlamının dikkate alınarak, bütüncül bir şekilde anlaşılmasıdır (Punch, 2005). Bu çalışmada, araştırma kapsamına uygun olarak Türkiye'ye göç edip yerleşen 10 Suriyeli göçmen ile 15 Türk vatandaşı olmak üzere toplam 25 kişi ile görüşme yapılmıştır. Her iki grubun sahip olduğu değerler ortaya konulup irdelenmiş ve sahip oldukları değerlerin birlikte yaşam kültürü üzerindeki rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan görüşmelerden sonucunda veriler içerik ve betimsel analizine göre bulgular elde edilip değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin sahip oldukları değerlerin birlikte yaşam kültürü üzerindeki rolünün incelenmesi amacıyla 10 Suriyeli göçmen ve 15 Türk vatandaşı ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan grupların kişisel bilgileri incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Verilerden elde edilen bulgular incelenmiş, her iki grubun önem verdiği değerler hem ayrı ayrı olarak hem de karşılaştırmalı olarak ele alınıp değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Çizelge 1: Görüşme Yapılan Suriyelilerin Kişisel Bilgileri

Görüşülen Kişiler	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek Durumu	Geldiği Şehir	Yaşadığını z Şehir	Gelir Durumu
S1	24	Erkek	Bekâr	Yüksek Lisans	Öğretmen	Halep	Gaziantep	2000
S2	40	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	Halep	Gaziantep	2000
S3	34	Erkek	Evli	Lisans	Öğretmen	Şam	İstanbul	2000
S4	45	Kadın	Evli	Lisans	Öğretmen	Şam	Hatay	4000
S5	30	Kadın	Bekâr	Doktora	Öğretmen	Lazkiye	İstanbul	3000
S6	32	Kadın	Evli	Lise	Ev Hanımı	Halep	Gaziantep	1000
S7	30	Kadın	Evli	Lisans	Öğretmen	İdlib	Ankara	2000
S8	34	Kadın	Evli	Lisans	Mühendis	Şam	Ankara	2000
S9	48	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	Ayakkabıcı	Halep	Hatay	2000
S10	33	Erkek	Evli	Doktora	Öğretmen	Rakka	Urfa	2000

Araştırma kapsamında toplam 10 Suriyeli göçmen ile görüşülmüş ve isimleri S1, ..., S10 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme yapılan Suriyeli göçmenlerin kişisel bilgileri incelendiğinde yaş durumlarına göre 24 ile 48 arasında değişmektedir. Cinsiyete göre 5 kadın, 5 erkek; medeni duruma göre 2 bekâr, 8 evli; eğitim durumuna göre 1 lise, 4 lisans, 3 yüksek lisans ve 2 doktora; meslek durumuna göre 1 ev hanımı, 1 ayakkabıcı, 1 mühendis ve 6 öğretmen; yaşadıkları şehirlere göre 1 Şanlıurfa, 2 Ankara, 2 Hatay, 2 İstanbul ve 3 Gaziantep; Suriye'den geldikleri şehirlere göre 1 Rakka, 1 Lazkiye, 1 İdlib, 3 Şam ve 4 Halep bölgesinden gelmişlerdir. Gelir durumlarına göre bakıldığında 1000 ile 4000 arasında değişmektedir.

Çizelge 2: Görüşme Yapılan Türklerin Kişisel Bilgileri

Görüşülen Kişiler	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek Durumu	Yaşadığınız Şehir	Gelir Durumu
T1	48	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	Ankara	4500
T2	40	Kadın	Evli	Lisans	Öğretmen	Ankara	4750
T3	37	Erkek	Evli	Doktora	Öğretmen	Ankara	9000
T4	32	Erkek	Bekâr	Ön Lisans	Memur	Ankara	3500
T5	28	Kadın	Bekâr	Doktora	Vaka	Konya	4000

					Çalışanı		
T6	38	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	Ankara	5000
T7	41	Erkek	Evli	Lise	Serbest	Samsun	2000
T8	27	Kadın	Evli	Lisans	Öğretmen	Samsun	5000
T9	39	Erkek	Evli	Lisans	Öğretmen	Samsun	7000
T10	41	Erkek	Evli	Lisans	İlaç Mümessili	Samsun	6000
T11	27	Kadın	Evli	Lisans	Öğretmen	Ankara	4500
T12	36	Erkek	Bekâr	Lisans	Öğretmen	Ankara	4500
T13	49	Erkek	Evli	Lise	Serbest	Ankara	4000
T14	48	Erkek	Evli	Lisans	Öğretmen	Niğde	4500
T15	42	Erkek	Evli	Lisans	Mühendis	İstanbul	6000

Araştırma kapsamında toplam 15 Türk vatandaşı ile görüşülmüş ve isimleri T1,..., T15 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme yapılan Türklerin kişisel bilgileri incelendiğinde yaş durumlarına göre 27 ile 49 arasında değişmektedir. Cinsiyete göre 5 kadın, 10 erkek; medeni duruma göre 3 bekâr, 12 evli; eğitim durumuna göre 2 lise, 1 ön lisans, 2 yüksek lisans, 2 doktora ve 8 lisans; meslek durumuna göre 2 serbest, 1 vaka çalışanı, 1 ilaç mümessili, 1 memur, 1 mühendis ve 9 öğretmen; yaşadıkları şehirlere göre 1 Konya, 1 Niğde, 1 İstanbul, 4 Samsun ve 8 Ankara; gelir durumlarına göre 2000 ile 9000 arasında değişmektedir.

Çizelge 1 ve Çizelge 2 birlikte incelendiğinde her iki grup içerisinde sorulara cevap verenler yetişkin, şehirli ve meslek sahibi kişiler olduğu görülmektedir. Bu durumda sorulara verilen cevaplar, mensubu oldukları toplumun genelini karşılamasalar bile yaşanan süreçlerin farkında oldukları ve içinde buldukları toplumu gözlemleyebildikleri düşünülmektedir. Özellikle örneklem olarak seçilen 10 Türk çeşitli vesilelerle Suriyeli gruplar üzerinde farklı çalışmalar içerisinde olanlardan seçilmişlerdir. Geri kalan 5 Türk ise gündelik hayatın içerisinde çeşitli vesilelerle karşılaşmış veya farklı kanallar Suriyeliler hakkında bilgi sahibi olanlar tercih edilmiştir. Örneklem olarak seçilen Suriyeli göçmenler ise Türkiye'nin farklı bölgelerinde ikamet eden ve Türkiye'de yaşamaya devam etmeyi yani yerleşmeyi düşünen Suriyeli göçmenler ile görüşme yapılmıştır. Veri toplama sürecinde Suriyeli göçmenler ve Türkleri açısından yukarıda belirtilen özelliklere sahip olmayanlar ile görüşme yapılmamış veya yapılan görüşmeler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

3.1. Farklı Kültürlerin Birbirlerini Algılamalarına İlişkin Görüş ve Düşünceler

Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin bir arada yaşayabilmeleri için birlikte yaşam kültürü oluşturması oldukça önemlidir. Bu süreçte birlikte yaşam kültürü

oluşturabilmek için farklı kültürlerle sahip bireylerin birbirlerini nasıl algıladıkları ve nasıl tanımladıkları belirleyicidir. Bu algı birlikte yaşam kültürü oluşturabilmek için fırsatlar ve engeller hakkında da bilgi vermektedir.

Türk vatandaşlarına sorulan, "Suriyeli deyince aklınıza ne geliyor?" sorusuna T.1 "*Muhacir, göçebe ve çoğunlukla sorunlu kişiler.*", T.3 "*İlk aklıma gelen göç eden kitle.*", T.5 "*Göç*", T.7 "*Mağdur ve mağduriyetini kullanan göçmen.*", T.8 "*Mazlum, muhacir, muhtaç.*", T.8 "*Vatanından göçe zorlanmış mazlum insanlar.*" ve T.12 "*Arap kökenli, savaş yüzünden ülkesinden göç etmiş muhacirler.*" şeklinde ifadeler verdikleri görülmektedir. Türklerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde göç, göç etmiş, göçe zorlanmış, göçmen, muhacir kavramlarına daha çok ağırlık verildiği görülmektedir.

Türk vatandaşı olan katılımcıların aynı soruda ikinci olarak verdikleri cevaplara bakıldığında T.11 "*Ülkemizde bulunan yaklaşık 3,5 milyon savaş mağduru Suriye vatandaşı geliyor.*", T.7 "*Mağdur ve mağduriyeti kullanan göçmen.*", T.6 "*Misafir*", T.1 "*Arapça tabelalar, koyu renk giysili insanlar, fakirlik.*", T.9 "*Yalnızlık.*" ve T.4 "*Savaştan ve ölümden kaçmış bir insan.*" şeklinde belirtmektedirler. Buna göre Türkler, Suriyeli göçmenler için mağdur, savaş mağduru kavramını kullandıkları, son olarak misafir, fakirlik, yalnızlık, savaştan kaçmış kavramlarını da kullanmaktadırlar.

Suriyeli katılımcılara sorulan, "Türk deyince aklınıza ne geliyor?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde S.1 "*Çok üretken çok çalışkan.*", "*Özeleştiriy yapmaktan biraz uzak, herkes kendi fikrini ve görüşünü dinlemeye ve anlamaya çalışmıyor. Yeniliklere kapalıdır.*", S.2 "*Medeni*", S.3 "*Bir gece saat 1'de düştüm elim yarıldı, arabayla komşum aldı beni hastaneye götürdü, dokuz dikiş attılar. Yardımseverler.*", S.4 "*Türkler çok kibar insanlar, yardımsever, yol gösterici kişilerdir. Mütevazı insanlar gördüm.*", S.6 "*Merhametliler, iyiler, cana yakın insanlar. Öğretmenler öğrencilerimizi Suriyeli diye ayırmıyor.*", S.9 "*Vatansever, fedakâr, lokmasını paylaşan gelir.*", S.10 "*Müslümanlığı iyi yaşayan insanlar.*" ve "*Adalet.*" şeklinde belirttikleri ifadelerinde bireysel özelliklere ve ortak özelliklere vurgu yapmaktadırlar.

Suriyeli katılımcıların Türk deyince aklına gelen ortak özelliklere ilişkin ifadeleri bakıldığında S.2 "*Türkiye'ye kan bağıımız var, köklerimiz hatırlıyorum.*", S.3 "*Birlik içinde beraber yaşamaya çalıştığımız millet.*", S.5 "*Çok benimsiyorum. Kendimi diğer Türklerden farklı hissetmiyorum.*", S.6 "*Vatan geliyor. Bizim için ikinci vatanımız burası. Memleketimize de yakın.*" ve S.9 "*Alparslan geliyor. Bizim için aklıma şu anda huzurdan başka bir şey gelmiyor.*" şeklinde belirtmektedirler.

Türk katılımcılar Suriyelileri göç, göçmen, misafir gibi kavramlar ile tanımlarken, Suriyeli katılımcılar Türkleri fedakâr, yardımsever gibi bireysel özellikler ve tarihi, kültürel ortak özellikler üzerinden tanımlamaktadır.

Türk vatandaşı olan katılımcılara yöneltilen "Suriyeliler ile günlük yaşamınızda nasıl bir ilişki ve iletişim içerisindeyiz?" sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında T.1 "*Etrafımda herhangi bir Suriyeli olmadığından pek iletişimim olmadı.*", T.4 "*Uzaktan gördüğüm kadarıyla fazla bir iletişim içerisinde değilim.*", T.5 "*Her yerde karşılaşıyoruz.*" ve T.7 "*Uzak durmaya, ilişki ve iletişim kurmamaya özen gösteririm.*" ifadelerini verdikleri görülmektedir. Türklerin verdikleri ifadeler iletişim yok, mecburen/iş icabı iletişim ve gönüllü/olumlu iletişim olarak belirlenmiştir.

İletişimim yok diyenlerin yanıtları incelendiğinde bunun nedenleri arasında yakınında Suriyelilerin olmaması, uzak durulması, sadece karşılaşılması, uzak durmaya özen gösterilmesi yer almaktadır. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir; T.2 “Öğretmen öğrenci ilişkisi içerisindeyim. İş yaşamım hariç onlarla karşılaşabileceğim alanlarda pek bulunmuyorum. Okulda onlara da diğer öğrencilerim gibi sevgi ve şefkatle yaklaşip hayatlarını nasıl daha güzelleştirebilirim diye düşünüp bunun için çabalıyorum bu durumda genellikle onların sevgi ve temel fiziki (giyinme yeme içme gibi)ihtiyaçlarını bir nebze olsun karşılamaya çalışmam oluyor.”, T.3 “Mesleğim gereği sürekli çözüm üretiyorum Vaka tespit, yönlendirme ve takip gibi görevlerimiz var. Kuruma geldiklerinde faydalanıcılar sokakta gördüğümüzde ise benim için çok bir şey fark etmiyor. Ama soru sormadıkça cevap vermemeyi yeğliyorum dışarıda.” ve T.6 “Okulda öğretmen-öğrenci ilişkisi”. Mecburen/İş İcabi İletişim içindeyim diyenlerin yanıtları incelendiğinde ise öğretmen, vaka çalışanı gibi görevler nedeniyle iletişim halinde oldukları görülmektedir.

Gönüllü/Olumlu İletişim içindeyim diyenlerin yanıtları incelendiğinde, T.9 “Sürekli görüşüyorum kendi halkımdan farklı bir iletişimim yok.”, T.10 “İçlerinden tanıdıklarım var. Onlarla iyi bir ilişki ve iletişimim var. Ama tanımadıklarımla sıradan yurdum insanı ile nasıl bir iletişimim varsa o kadar.”, T.11 “Birçok kere aynı ortamda bulunma fırsatım oldu. Yaklaşık altı yıldır gerek şahsi gerekse kurumsal bağlantılarımla oldu. Aynı sofrada birçok kez yemek yeme imkânım oldu. Düğün cenaze, sünnet vs. özel günlerde bir arada olma fırsatım oldu.” ve T.12 “Öğrencilerim ve aileleriyle yakından ilgilendiğim için ailevi, dostane ve yakın bir ilişkim vardır.” ifadelerinde belirttikleri üzere hiçbir farklılık görmedikleri, tanıdıkları oldukları, aynı ortamı paylaştıkları, dostane ilişkiler kurdukları için gönüllü ve olumlu iletişime sahip oldukları görülmektedir.

Suriyelilere sorulan “Türkler ile günlük yaşamınızda nasıl bir ilişki ve iletişim içerisindesiniz?” sorusuna S.4 “Okulda bir aradayız. Türk okulunda Tercümanlık yapıyorum. Emniyet, polis ve mahkemelerde tercümanlık yapıyorum. Allah hepsinden razı olsun iyi ilişki ve iletişim kuruyoruz. Türk komşular ve vatandaşlarla iletişimimiz daha çoktu ilk geldiğimizde. Şimdi vakit bulamıyorum.” ve S.10 “İlahiyat Fakültesindeki hocalarla birlikte oluyoruz. Sohbet ediyoruz. Arap dilinden birlikte Kuran-ı Kerimi tercüme ediyoruz.” ifadelerini vermektedirler. Buna göre Suriyeli göçmenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde mecburen/iş icabi iletişim ve gönüllü/olumlu iletişim ve olumsuz iletişim olarak belirlenmiştir. Mecburen / iş icabi iletişime vurgu yapan Suriyeli katılımcıların okulda öğretmen olmaları, tercümanlık yapmaları, öğrenci olmaları nedeniyle Türklerle iletişim ve ilişki içinde olduklarını belirttikleri görülmektedir.

Gönüllü/Olumlu İletişim içindeyim diyen Suriyeli katılımcıların yanıtları incelendiğinde S.2 “Türkmenim, Türk vatandaşlığına da aldım. Türkler daha kolay iletişim kuruyoruz. Suriye’de iki çanağımız vardı. Biri Arap biri Türk kanalları için. Biz Türk kanallarını izlerdik. Bazen çevreden Suriyeli olduğunuz için dışlanabiliyoruz. Okulda öğretmenler genel olarak bize olumlu bakıyor. Türkmen olduğum için değil sadece Türkçeyi iyi kullandığımız için bizi benimsiyorlar. Arap veya başka da Türkçeyi iyi biliyorsa kabul kolaylaşıyor.”, S.3 “Komşular, diğer komşular ile, Öğretmenler, İlçe milli eğitim müdürleri, A 101, BİM’de çalışanları tanıyorum. Tek Suriyeli olarak dün müdürümün düğününe gittim. Müdürüm mutlu oldu. Halay çektim takı taktım. Çok mutlu oldular. İmam Hatip okullarında Arapça eğitiminin kalitesi zamanla artacak,

inanıyorum.” ve S.6 “Çocuklarım ile ilgileniyorum. Kayınbabam ve kaynanam ile birlikte yaşıyoruz. Hastanede ve sokakta görüştüğünüzde iyiliklerini görüyorum. Bana iyi davranıyorlar. Türk velilerle okulda çok iyi anlaşıyoruz. Mehmet öğretmen hasta olmuştu, Türk bir veli kızımı da aldı, evinde öğretmenini geçmiş olsun diye ziyaret etti. Türklerle iken kendimi iyi hissediyorum. Selam alıp veriyoruz, Amcamız vefat etti. Komşularımız kucaklaşarak başsağlığı verdiler.” şeklinde belirtmektedirler. Buna göre Türk vatandaşlığını aldıkları, Türkmen oldukları, Türkçe bildikleri, davetlere katıldıkları ve kabul gördükleri, selam alıp verdikleri, paylaşımlarda buldukları için gönüllü ve olumlu iletişime sahip oldukları görülmektedir.

Olumsuz İletişim içindeyim diyen Suriyeli katılımcıların yanıtları incelendiğinde, dışlandıklarını, beğenilmediklerini, istenmediklerini, küçümsendiklerini hissettikleri görülmektedir. Buna ilişkin katılımcı ifadeler bakıldığında S.2 “Az da olsa tedbirimizi alıyoruz. Ara sıra Suriyeli diye dışlandığımız oluyor. Çocuklarımızı parka tek başına göndermeye korkarız. Birlikte gideriz.”, S.3 “Kızım okul öncesi yaşında önceki yaz her gün iki saat sokakta oynamasına izin verdim. Türkçeyi öğrendi. Kızımdan kimsenin şikâyeti yok okulda. 4-5 kızla dışarda oynuyorlar. Bir kız dedi ki kızıma –Suriyelisin ülkene git. Kızım bana geldi şikâyet etti. Kızımı dışladılar.”, S.4 “Uyumsuzluk olduğu zamanlar oluyor. Suriyeli kadınlara bizim erkekleri alacakları diye Türk kadınların hoşuna gitmiyor. Güzel giyinmemizi, işe gitmemizi istemiyorlar. Üniversitelerdeki sıralarımızı alıyorsunuz. Nargile içmemizi, keyif yapmamızı beğenmiyorlar.” ve S.5 “Okulda birlikte oluyoruz. Diğer Suriyeliler için sorun oluyor. Yüksek sesle konuşmak, sırada beklememek, akşam geç vakte kadar sohbet vs olması bunlar sorun olabiliyor. İki üç defa şahit oldum. Türkler kızıyor, uyarıyor. Ülkenize gidin, sessiz olun. Bizi rahatsız etmeyin diyorlar. Düşmanca tavırla karşılaşmak bizi üzüyor. Sürekli Türk arkadaşlarım Suriyelisin ama çok geziyorsun diye bana baskı yapıyorlar. Yeni kıyafet alsam, güzel bir kıyafet giydiğimde Suriyelisin nasıl bunları yapıyorsun. Diyorlar. Örtük olarak küçümsemeye çalışıyorlar.” şeklinde belirtmektedirler.

Türk ve Suriyeli katılımcıların yanıtları incelendiğinde mecburen/iş icabı iletişim ve gönüllü/olumlu iletişim her iki grup tarafından ifadelerde yer almaktadır. Buna karşın Türk katılımcılardan bazılarının Suriyeliler ile iletişimi olmadığını, Suriyeli katılımcılardan bazılarının ise Türkler ile olumsuz iletişimlerine değindiği görülmektedir.

3.2. Suriyeli Göçmenlerin Türklerin Sahip Oldukları Değerler ile İlgili Görüş ve Düşünceleri

Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin sahip oldukları değerlere ilişkin görüş ve düşünceleri incelenmiştir. Suriyelilere göre Türklerin sahip olduğu değerler nelerdir? Türklerin hangi değerleri Suriyeli göçmenlerin dikkatini çekmektedir? Bu sorulara verilen cevaplar değerler ile ilişkili olduğundan dolayı, birlikte yaşam kültürünün gelişebilmesi açısından önemlidir. Buna göre elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Çizelge 3: Suriyeli Göçmenlere Göre Türklerin Sahip Olduğu Değerler

Suriyeli Göçmenlere Türklerin Sahip Olduğu Değerler	
Değerler	f

İyi İnsan Olmaları	8
Yardımseser Olmaları	6
Mütevazı Olmaları	4
Çalışkan Olmaları	3
Düzenli Olmaları	3
Selamlaşmaları	3
Merhametli Olmaları	2
Çocukları Sevmeleri	2
Müslüman Olmaları	2
Vatan Ve Bayrak Sevgileri	2
Devlet Kurumlarının Gelişmiş Olması	2
Aşırı Özgür Olmaları	2
İnandıkları İçin Sonuna Kadar Mücadele Etmeleri	1
Liderlik Özellikleri	1
Üretken Olmaları	1
Pratik Olmaları	1
Medeni Olmaları	1
Demokrasinin Gelişmiş Olması	1
Batılı Yaşam Biçimine Sahip Olmaları	1
Komşuluk İlişkileri	1

Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlere göre Türkler 20 farklı değere sahiptirler. Bunlar içerisinde Suriyeli göçmenlere göre Türkler, değer olarak en çok “İyi İnsan Olmaları (8), Yardımseser Olmaları (6) ve Mütevazı Olmaları (4)” benimsediklerini belirtmektedir. Bunların yanında Suriyelilere göre Türklerin “Çalışkanlığı ve Düzenli Olmayı, Komşuluk İlişkileri, Çocukları Sevmelerini, Üretken Olmaları, İnandıkları İçin Sonuna Kadar Mücadele Etmeleri, Devlet ve Vatan Sevgilerini” değer olarak benimsedikleri görülmektedir. Bu durum Suriyelilerin de yapmak istediği ama Türklerin uyguladığı değerler olması bakımından önemlidir. Diğer taraftan Türklerin “Medeni Olmaları, Pratik Olmaları, Aşırı Özgür Olmaları, Batılı Yaşam Biçimine Sahip Olmaları ve Demokrasiyi Benimsemiş Olmaları” da Suriyelilerin kendi değer algıları nezdinde dikkati çekmektedir. Buna göre Suriyelilerin kendi yaşam koşulları içerisinde alışık olmadıkları bir durumu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Suriyeliler kendileri gibi Türklerin de “Müslüman Olmalarını, Selamlaşmaları ve Merhametli Olmayı” değer olarak benimsediklerini düşünmektedirler.

Suriyeli göçmenlere göre, Türklerin İslami özellikleri vardır ancak batılı bir yaşam tarzını benimsemiş olmalarına yönelik olarak S1 “... İslami özellikleri var ama batılı yaşam biçimine de sahip olmak için çalışıyor. Çok üretken, çok çalışkan, pratik bir

halk.” ve S2 “Medeni olarak gelişmiş, müessese olarak Arap ülkelerinden gelişmiş, demokrasi gelişmiş bir ülke. Türkiye’de farklı siyasi düşünceler olsa da vatan, bayrak, millet kavramlarında birleşme var. Aşırı özgür ve dini hassasiyetlerden biraz uzak bir bakış açısı var.” şeklinde ifade etmektedirler. Bu durumu kendileri açısından farklı bir kültürel özellik olarak görmektedirler.

Suriyeli göçmenler S1 “İnandığı şeyler için sonuna kadar gider.” ve S2“Vatan, bayrak sevgisi... Kurumların güçlü olması ve düzenli olması... Suriye’de bu kadar düzen yoktu.” şeklinde ifade ederek Türklerin bireysel ve toplumsal olarak nasıl hareket ettiklerini göstermektedirler.

Suriyeli göçmenler açısından Türklerde dikkati çeken en önemli özelliklerden birisi olarak insani yaklaşımlarını, merhametlerini, yardımseverliklerini ve çocuk sevgisini görmektedirler. Bunlara yönelik olarak S3 “Çocukları çok seviyorlar. İyiler çok var. Bize güveniyorlar, Yardım ediyorlar. İnsaniyet yönleri çok iyidir. Mahallede bir çocuk var 1 e kadar okula gidiyor ve 1 den sonra çalışıyor. Tekstil sahibi onu araçla aldırıp bırakıyor. Evine kumanya da gönderiyor. Mahalledekiler yardımcı da oluyor.” ve S6 “Merhametliler. Bir ihtiyacımız olunca yardıma koşarlar. Çocuklarımıza iyi davranıyorlar. Benim çocuğumla başkasının çocuğu kavga etti sokakta. Çocuğun babası geldi bağırmadı çağırmadı, çocuklara siz yoldaşsınız, kardeşsiniz birlikte oynayın diye iki çocuğu da güzelce uyardı.” şeklinde ifade etmektedir.

Ayrıca Suriyeli göçmenler Türklerin sahip olduğu diğer değerlere ilişkin olarak S4 “Türkler bana göre gerçekten çok kibar insanlar, yardımsever, yol gösterici kişilerdir. Sıcaklıklarını gördüm. Benim ülkemdeki insanlarda bu kadar yakınlık görmedim. Makamı yüksek de olsa efendi ve kibar insanlar olarak gördüm. Vali Beyin de evine gittim, mütevazi insanlar gördüm.”, “Tevazu, kibarlık çok yüksektir. Ona saygı duyarım. Erkek olsun kadın olsun. Çalışmaları kurallara bağlıdır.”, S6 “Hastanede ve sokakta görüştüğünüzde iyiliklerini görüyorum. Bana iyi davranıyorlar. Türk velilerle okulda çok iyi anlaşılıyor. Mehmet öğretmen hasta olmuştu, Türk bir veli kızımı da aldı, evinde öğretmenini geçmiş olsun diye ziyaret etti. Türklerle iken kendimi iyi hissediyorum. Selam alıp veriyoruz, Amcamız vefat etti. Komşularımız kucaklaşarak başsağlığı verdiler.”, “Merhametliler, iyiler, cana yakın insanlar.”, S9 “Vatansever, fedakâr, lokmasını paylaşan” ve S10 “Müslümanlığı iyi yaşayan insanlar.” ifadelerini kullanmaktadır.

Çizelge 3’e göre Suriyeli göçmenler, Türkler hakkında genel olarak olumlu yaklaşımları görülmektedir. Dini ve insani yaklaşımlardaki ortaklıklara rağmen kültürel olarak farklılıkları da vurguladıkları görülmektedir. Ötekinin gözünden yani Suriyelilerin gözüyle Türklerin sahip olduğu değerler aslında Suriyeli göçmenlerin alışık olmadığı durumlara yönelik mesajlar içermesinin yanında kendi yaşantılarında da olan bir duruma da işaret etmektedir. Ancak her iki durumda da ortaya konulan ifadelere bakıldığında Suriyeli göçmenlerin, Türkler üzerindeki değer algısını bize göstermektedir. Bu durum Suriyeli göçmenler açısından bir taraftan istedik ve kabul edilebilir, diğer taraftan kendileri açısından garipsenen ve kabul edilemez durumunu bizlere işaret etmektedir.

Çizelge 4: Türklere Göre Suriyelilerin Sahip Oldukları Değerler

Türklere Göre Suriyelilerin Sahip Olduğu Değerler	
Değerler	f
İnançlı (Dindar) Olmaları	5
Yardımsöver Olmaları	3
Misafirperver Olmaları	2
Umutlu Olmaları	2
Kültürel Yaşantıları	1
Dürüst Olmaları	1
İtaatkâr Olmaları	1
Kanaatkâr Olmaları	1
Çalışkan Olmaları	1
Edepli Olmaları	1
Erkeklerin Kadınlara Karşı Çok Korumacı Olmaları	1
Giyim Tarzları	1
Minnettar Olmaları	1
Fazla Rahat Olmaları	1
Karakterlerinin Sağlam Olması	1
Birkaç Dil Bilmeleri	1

Türklere göre Suriyeli göçmenlerin değer algısında görüş ve düşüncelerinde genel olarak farklılık bulunmaktadır. Ancak Türklere göre Suriyeli göçmenlerin en çok sahip olduğu değerler olarak *“İnançlı (Dindar) Olmaları (5), Yardımsöver Olmaları (3), Misafirperver Olmaları (2) ve Umutlu Olmaları (2)”* dikkati çekmektedir. Bunların yanında Çizelge 4’te Suriyeli göçmenlerin *“Kültürel Yaşantıları”, “Giyim Tarzları”, “Fazla Rahat Olmaları” ve “Birkaç Dil Bilmeleri”* gibi Türklerin kendilerinde olmadıklarını düşündükleri değerleri olduğunu bizlere göstermektedir. Diğer taraftan Suriyeli göçmenlerin *“Minnettar Olmaları”, “İtaatkâr Olmaları”, “Edepli Olmaları” ve “Dürüst ve Kanaatkâr Olmaları”* gibi değerleri de Türklerin dikkatini çekmektedir.

Türklere göre Suriyeli göçmenlerin bir kısmı T.4 *“Giyimleri olsun hal ve davranışları olsun bizden farklı olduklarını düşünüyorum.”* ettiği gibi kendilerinden farklı; bir kısmı da T3’ün *“ Suriye Türkmenlerinin kültürel olarak bizlere benzediği kanısındayım.”* ifadesinde olduğu gibi kendilerine benzediklerini belirtmektedir. Diğer taraftan Türkler T.12 *“Değerlerine sahipler. Örneğin erkekler kadınlarına karşı çok korumacı ve esirgeyici, Kadınlar eşlerine karşı hayli sevgi ve saygı dolu, çok misafirperver, safiyane cömertlik içindeler, iyilik ve yardımsöverler, minnettari olmaları.”* ifadesinde belirttiği gibi Suriyeli göçmenleri değerlerine sahip çıkan bir topluluk olarak görmektedirler.

Türklerden T.2 “Din kardeşi olmamız onlarda sevdiğim bir yön.”; T.8 “Suriyeli kiracılarımız var. Dürüst insanlar.”; T.4:” Dindar ve itaatkâr.” T.5:” İnançları, dindarlar.”; T.10 “Bütün olumsuzluklara rağmen hayat tutunmaya çalışmaları.” ve T.11’in “Misafir ağırlamayı seviyorlar.” şeklinde belirttiği gibi Suriyeli göçmenlerin sahip olduğu değerlere ilişkin olumlu yaklaşımları görülmektedir.

Ayrıca Türklerin bir kısmı T.7 “Saç ve sakal tıraşlarını beğeniyorum.” belirttiği gibi kendilerinden farklı olarak Suriyeli göçmenlerin saç ve sakal tıraşlarını beğendiğini belirtirken, bir kısmı da T.12 “Fazla rahat olmaları.” şeklinde ifade ettiği gibi bu durumu kendilerinde olmayan ama Suriyeli göçmenlerde olan bir durum olarak göstermektedir.

Çizelge 4’e göre Türkler, Suriyeli göçmenler hakkında genel olarak olumlu yaklaşımları görülmektedir. Dini ve insani yaklaşımlardaki ortaklıklara rağmen kültürel olarak farklılıkları da vurguladıkları görülmektedir. Ötekinin gözünden yani Türklerin gözüyle Suriyeli göçmenlerin sahip olduğu değerler aslında Türklerin alışık olmadığı durumlara yönelik mesajlar içermesinin yanında kendi yaşantılarında da olan bir duruma da işaret etmektedir. Ancak her iki durumda da ortaya konulan ifadelere bakıldığında Türklerin, Suriyeli göçmenler üzerindeki değer algısını bize göstermektedir. Bu durum Türkler açısından bir taraftan istedik ve kabul edilebilir, diğer taraftan kendileri açısından garipsenen ve kabul edilemez durumunu bizlere işaret etmektedir.

Çizelge 5: Birlikte Yaşam Kültürü Bağlamında Ortak Değerler

Türkler ile Suriyelilerin Ortak Değerleri
İnançlı (Dindar), Müslüman Olmak
Yardımsaver Olmak
Çalışkan Olmak

Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin görüş ve düşüncelerine göre sahip oldukları üç ortak değer öne çıkmaktadır. Çizelge 5’e göre “Müslüman Olmak, Yardımsaver Olmak ve Çalışkan Olmak” değerleri öne çıkmaktadır. Bu durum hem Suriyeli göçmenler hem de Türklerin belirttiği görüş ve düşüncelerdir. Her iki toplumun Müslüman olması, yardımsaver ve çalışkan olmaları birlikte yaşam kültürü içerisinde benimsenen ve kabul edilen yaklaşımlardır.

Çizelge 4 ve Çizelge 5’e göre Suriyeli göçmenler ile Türklerin belirttiği değerlerin çoğunluğu birlikte yaşam kültürü içerisinde her iki toplumun da sosyal etkileşim sürecinde kabul edeceği, alışkanlık haline getireceği ve de içselleştirmeleri gereken değerlerdir. Diğer bir ifadeyle, her iki toplumun da ifade ettiği değer ifadeleri birlikte yaşam kültürü oluşturmaları ve geliştirmeleri, birbirlerini kabul edip benimsemeleri için gerekli olan yaklaşımlardır.

3.3. Birlikte Yaşam Kültürü Önündeki Fırsatlar

Suriyeli göçmenler ile Türklerin görüş ve düşünceleri incelendiğinde birbirleri hakkında olumlu gördükleri, kabul ettikleri hususları bulunmaktadır. Bu durum Suriyeli göçmenler ve Türklerin birlikte yaşam kültürüne ilişkin fırsatlar olarak değerlendirilebilir.

Türklere sorulan “Suriyeler ile ilgili en çok beğendiğiniz şey/şeyler nedir?” sorusuna T.2 “*Din kardeşi olmamız onlarda sevdiğim bir yön.*”, T.4 “*Din dar ve itaatkâr.*”, T.8 “*İnançlılar, umutlular, kanaatkârlar, içlerinde çalışkan insanlar var. Birkaç dil bilen Suriyeliler var.*”, T.3 “*Suriye Türkmenlerinin kültürel olarak bizlere benzediği kanısındayım. Biz hep negatif bireylerle çalıştığımız için yoksulluk seviyesindeki birinin çocuklarını okula göndermesi bizim için beğendiğimiz bir şey oluyor.*” ve T.11 “*Misafir ağırlamayı seviyorlar.*” şeklinde cevaplar vermektedirler. Türklerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, dini ve kültürel özellikler, psikolojik özellikler, fiziksel özelliklere vurgu yaptıkları, bir katılımcının ise hiçbir fikrinin olmadığını ifade ettiği görülmektedir.

Türklerin Suriyelilerin psikolojik özelliklerini beğendiğine yönelik olarak T.9 “*Her insanın iyi ya da kötü huyu var Suriyelilere özel bir farkındalık bilmiyorum bu soru Türkmenlere olsaydı sağlam karakterleri ve edepleri derdim.*”, T.10 “*Bütün olumsuzluklara rağmen hayat tutunmaya çalışmaları.*” ve T.12 “*Değerlerine sahipler, örn. Erkekler kadınlarına karşı çok korumacı ve esirgeyici. Kadınlar eşlerine karşı hayli sevgi ve saygı dolu, çok misafirperver, safiyane cömertlik içindeler, iyilik ve yardımseverler, minnettar olmaları.*” ifadelerini kullanmaktadırlar.

Suriyeli katılımcılara sorulan “Türkler ile ilgili en çok beğendiğiniz şey/şeyler nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında S.2 “*Vatan, bayrak sevgisi. Arap ülkelerinde hiç görmedik. Bundan zayıflar. Düzenli hayatlarının olması. Doğal sosyal hayatlarını STK lar yeniden düzenlemeye çalışıyor. Kurumların güçlü olması ve düzenli olması.*”, S.4 “*Dini kapsamda da en yakın Türklere hissediyoruz.*” ve S.10 “*Çok iyi sohbet ediyorlar. Birlikte güzel vakitler geçiriyoruz.*” şeklinde belirtmektedirler. Buna göre Suriyeli göçmenlerin verdikleri ifadeler incelendiğinde psikolojik özellikler ile dini ve kültürel özelliklere vurgu yaptıkları görülmektedir.

Suriyelilerin, Türklerin psikolojik özelliklerini beğendiğine yönelik olarak S.1 “*İnandığı şeyler için sonuna kadar gider.*”, S.3 “*Çocukları çok seviyorlar. İyiler çok var. Bize güveniyorlar, Yardım ediyorlar. İnsaniyet yönleri çok iyidir.*”, S.4 “*Tevazu, kibarlık çok yüksektir. Ona saygı duyarım. Erkek olsun kadın olsun. Çalışmaları kurallara bağlıdır.*”, S.5 “*Düzenliler. Hayatı düzenli yaşıyorlar. Bizim geldiğimiz yerde düzenlilik çok yoktu. Çalışmayı seviyorlar.*”, S.6 “*Merhametliler. Bir ihtiyacımız olunca yardıma koşarlar. Çocuklarımıza iyi davranıyorlar.*”, S.9 “*Çalışkan olmaları*” ve S.10 “*İnsanlıklarını çok seviyorum.*” ifadelerini kullanmaktadırlar.

Türklere sorulan “Size göre iki toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturmasını kolaylaştıran ne tür fırsatlar bulunmaktadır?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, dini/kültürel/coğrafi yakınlık ile eğitim birlikte yaşam kültürü oluşturulmasındaki fırsatlar olarak görülmektedir. Bu doğrultuda T.1 “*Coğrafi yakınlık, kültürel benzerlikler. Din*”, T.2 “*Dini yapımız.*”, T.4 “*Dindaş olarak İslam ümmetçiliğinde birleşmek.*”, T.5 “*Din ve tarih.*”, T.8 “*İnanç birliği, coğrafya birliği, tarih birliği.*”, T.10 “*Coğrafya olarak yakın olmak birçok kültürel yakınlığı da sağlamaktadır.*” ve T.11 “*İki toplumun Müslüman olması ve bunun yanında mezhepsel farklılıkların çok fazla olmaması büyük bir fırsattır. Suriyelilerin içinde bulunan aynı dili konuştuğumuz, uyum sağlamada hiç sorun yaşamadığımız Türkmen soydaşlarımız, iki toplumu bir araya getirmede büyük avantaj sağlamaktadır. Türkmen soydaşlarımıza bir araya gelinen*”

çalışmalarda daha fazla görev verilerek iletişim daha kolay sağlanabilir." ifadelerini kullanmaktadırlar.

Türk katılımcılara göre iki toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturmasını kolaylaştıran fırsatlar arasında eğitimin de önemsendiği görülmektedir. Buna ilişkin olarak T.2 "*Çocuklarımızın aynı okullarda beraber okuması benzer kültürel özelliklerimiz.*", T.9 "*Ortak kullanım alanları özellikle okullar.*" ve T.11 "*Çocuklarımızın aynı okullarda beraber okuması benzer kültürel özelliklerimiz ve dini yapımız.*" görüşlerini ileri sürmektedir.

Suriyelilere sorulan "Size göre iki toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturmasını kolaylaştıran ne tür fırsatlar bulunmaktadır?" sorusuna S.1 "*İslam dinimiz, Ortak kültür, Tarihi yakınlık...*", S.2 "*Ortak inanç, tarih, coğrafya, kaderimiz. Benzer atasözlerimiz var.*", S.3 "*İnancımız ve kültürel özelliklerimiz. Müdürümüzün düşününe gittim. Düşündeki tek Suriyeli bendim. Halay çektim. Herkesle sohbet etmeye çalıştım.*", S.9 "*Vardır. Mesela ortak noktamız var, bayramlarda, festivallerde, dini bayramlarda birlik ve beraberliklerini göstermek lazım... Düşünler, sosyal etkinlikler olursa, şartlar hepimiz için müsait...*" ve S.10 "*Öncelikle İslamiyet bizim için en önemli birleştirici faktördür.*" Yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, dini/kültürel/coğrafi yakınlık ile eğitim birlikte yaşam kültürü oluşturulmasındaki fırsatlar olarak görülmektedir.

Suriyeli katılımcılar da eğitimi, iki toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturmasını kolaylaştıran fırsatlar arasında görmektedir. Eğitime ilişkin olarak S.4 "*Okulda yapılan çalışmalarda hiçbir ayırım yapılmadan çalışmalar yapılırsa, Türklerin ve Suriyelilerin evlerine gidiş geliş yapılırsa kolay olur. Türk öğretmenlerin daha fazla sorumluluk alması gerekir.*" ve S.5 "*Eğitim alanında iki toplumun çocuklarını etkinliklere katmak. Farklılıkları değil de benzerlikleri vurgulamak. Eğitimli bireylerin birlikte çalışmalar yapması.*" ve S.6 "*Türkçe bilenlerin sayısının günden güne arttığı için, birbirinin derdini anlamak kolaylaşıyor. Bu bir fırsat.*" görüşlerini ileri sürmektedirler.

3.4. Birlikte Yaşam Kültürü Önündeki Engeller

Suriyeli göçmenler ile Türklerin görüş ve düşünceleri incelendiğinde birbirleri hakkında olumsuz gördükleri, kabul etmedikleri hususları bulunmaktadır. Bu durum Suriyeli göçmenler ve Türklerin birlikte yaşam kültürüne ilişkin engeller olarak değerlendirilebilir.

Türklerin "Suriyeliler ile ilgili hiç beğenmediğiniz şey nedir?" sorusuna T.5 "*İnançları, dindarlar.*", T.7 "*Temiz değiller. Mülteci değil, yerli gibi davranıyorlar. Mahcubiyet hiç yok. Sanki ülkemi ben savunmaktan acizmişim de onlar değiller.*", T.9 "*İslamiyet'i yorumlama ve yaşama tarzlarını beğenmiyorum. Özellikle tesettür ve kadın erkek ilişkilerini sıkıntılı.*", T.11 "*Yüksek sesle konuşmaları rahatsız edici.*" ve T.12 "*Makama saygıyı bilmezler, sakız çiğneme, nargile içmeleri, toplu taşıma araçlarında yüksek sesle konuşmaları, bir şey söylediğinizde çabuk anlayamamaları ve en az üç defa tekrar ettirmeleri, Türkleri ve Türkiye'yi eleştirmeleri.*" ifadelerini vermektedirler. Türklerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde ise kültürel özellikleri, tembellik ve rahatlıkları, uyum sağlayamamaları ifade edilmiştir.

Türklerin Suriyelilerde tembellik /rahatlık durumlarını beğenmedikleri görülmektedir. Buna ilişkin olarak T.1 “Birçoğunun iş bulmak için emek sarfetmeden, kolay yoldan dilencilik yaparak para kazanmaya çalışması ve bu konuda çok ısrarcı davranmaları. Bunu çok rahatsız edici buluyorum.”, T.3 “Göç edilen ülkede insanlar size yardım etse bile bu senelerce sürmez. Bu sebeple yapmaları gereken şeyleri söylesek de etkisi olmuyor.”, T.4 “Sanki savaştan çıkıp gelen benmişim gibi düşünüyorum. Rahatlarına düşkünler.”, T.10 “Kendi ülkelerinin geleceğiyle ilgilenmemeleri. Genç erkeklerin kalabalık bir şekilde parkta, deniz kenarında her yerde bulunmaları.” ve T.12 “Fazla rahat olmaları.” şeklinde ifadeler kullanmaktadırlar.

Türkler, Suriyelilerin uyum sağlayamamasını da beğenmedikleri görülmektedir. Uyum sağlayamamalarına yönelik olarak T.2 “En beğenmediğim özellikleri buraya Türkiye’ye uyum sağlamamaları ve kendi yaşantılarını aynen devam ettirmeye çalışmaları.” ve T.6 “Asimile olmak istememelerinden dolayı adaptasyon sağlamazlar.” görüşünü ileri sürmektedirler.

Suriyelilerin “Türkler ile ilgili hiç beğenmediğiniz şey nedir?” sorusuna S.2 “Dünyevi hayata çok bağlı, dini hayatlarından uzaklaşmış özgürlük ve demokrasiyi çok kullanıyorlar. Biz de dindarlar olarak nesillerimizi koruyamayacağız diye korkuyoruz.”, S.6 “Çok hürriyetlerini almışlar. Bize tuhaf geliyor. Giyim tarzında, biz Müslümanız güzel giyinseler daha iyi olur. Merhametlerine göre açık giyiniyorlar.” ve S.10 “Dini bilgileri ve yaşantılarının zayıf olduğunu düşünüyorum.” cevaplarını vermektedirler. Suriyeli göçmenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde ise dini hayattan uzaklaşma ile olumsuz özelliklere (değişime kapalı olma, kolayca kandırılma, dışlama/yabancı görme/alaya alma, cimrilik) vurgu yaptıkları görülmektedir.

Suriyelilerin Türklerin olumsuz özelliklerini (değişime kapalı olma, kolayca kandırılma, dışlama/yabancı görme/alaya alma, cimrilik) beğenmedikleri görülmektedir. Olumsuz özelliklere ilişkin olarak S.1 “İnandığı düşünceyi sorgulamaması, değişime kapalı olması. Deliller olsa bile değişime dirençli.”, S.2 “Türk’ün iyi niyetli olması. Suriye’den gelenler bu nedenle bir süre Türkleri kandırdı. Kilis’te adam gelip ağlıyor. İhtiyaçlarını aldırıyor. Sonra gidip başka yerde satıyor. Başka mahalleye gidip yine ağlıyor. Tekrar aldırıyor.”, S.3 “Bir Suriyeli var 5 yıldır Türkiye’de kalıyor. Türkçe öğrenmemiş. Neden Türkçe öğrenmedin, neden gitmiyorsunuz gibi ifade edenler var. Olumsuz duygularını ifade ediyorlar.”, S.4 “Türkler bazılar bize ters bakıyor. Sıkışınca Suriyelisin diyorlar bize. Üniversite okuyan kızıma yurttan İstanbul’da Suriyelisin diye zorbalıklara maruz kalıyor. Arkadaşlık kurmakta zorlanıyor.”, S.5 “Başka kültürlere kapalı olmaları. Bir yemek ikram ettim. Zeytinyağlı zahter/kekik. Bu yenir mi diye, tiksinererek ifade ettiler arkadaşlar. Bundan sonra birilerine bir şey ikram etmekten çekindim.” ve S.9 “Cimri olması... Bazıları için geçerli, parayı çok sevmeleri...” ifadelerini kullanmaktadırlar.

Türlere sorulan “Size göre iki toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturmasının önünde ne tür engeller bulunmaktadır?” sorusuna önyargılar, ekonomik ve politik engeller olduğuna ilişkin cevaplar verildiği görülmüştür. Önyargılar ve kültürel farklılıkların engel olduğunu düşünenlerden T.1 Her iki milletinde birbirine karşı önyargıları. Dil ve etnik farklar.”, T.2 “Geçmişten gelen kültürler birbirinden oldukça farkı ve Suriyeliler buraya yerleşerek aslında Türklerinde düzenini bozdu. Ortak bir kültür

oluşturmak çok zor ve çok uzun yıllar alacak bir durumdur. Ama herkes üstüne düşen görevleri yerine getirirse Suriyeliler buranın Suriye değil Türkiye olduğunu kabullenir ve benimser ise her şey daha kolaylaşacaktır.” T.5 “Örf, mezhep, ırk.” T.9 “Onlar ve biz ayrımı.” ve T.4 “Münferit olayların tüm Suriyelilere mal edilmesi.” şeklinde yanıtlar vermektedirler. T.6 “İrkçılık, ekonomik dengesizlik, işsizlik.” T.8 “Türkler farklı kültürlerle birlikte yaşam becerisini göstermiş bir millettir. Dış güçler medya yoluyla arayı bozmaya çalışmaktadır.” T.10 “Devlet politikasının yetersiz olması nedeniyle, her iki topluma da yeterli rehberlik yapılmamış olması.” ve T.12'nin “Türkler çok milliyetçiler, bu aşamaya kolay gelmediklerinden ülkelerini çok koruyorlar ve kıskanıyorlar, vatandaşlık verilen Suriyelilerden vergi alınmalı, askere gitmeliler, erken evlenmenin yanlışlığı anlatılmalı.” ifadelerinde belirttikleri gibi ekonomik ve politik engellerin olduğunu ileri sürmektedirler.

Suriyelilere sorulan “Size göre iki toplumun birlikte yaşam kültürü oluşturmasının önünde ne tür engeller bulunmaktadır?” sorusuna S.2 “Olumsuz düşünceler, Önyargılar, Medyanın çarpıtmalarına inanmak, İki toplumun uyum sağlayacağına inanmamak, İrkçılık yapmak, Küçümsemek, Zorbalık yapmak, Ayrımcılık yapmak, Adil davranmamak, Dil öğrenmemek, Yabancı olduğunu hissettirmek...”, S.4 “Gidiş geliş yapılmaması. Öğretmenler Suriyelileri sevmiyorsa, bunu belli ediyorsa diğer çocuklar da bundan dışlama yapıyorlar. Bazı okullarda Suriyelilere ayrı sınıf açıldı. Böylece paylaşım ve kaynaşma olmuyor. Hastanede doğum yapan Suriyeli kadına hemşireler, siz neden çocuk yapıyorsunuz. 6 doğum odası var altısı da Suriyeli diyor. Baksana. Diye konuşuyorlar. Özellikle kadınlar daha çok dışlıyor.” S.5 “Önyargıların kırılmaması. Sosyal Medyanın olumsuz etkisi. Özellikle gençler çok etkileniyor. Araştırmadan kabul ediyorlar. Suriyeliyiz diye çocukları yazın yüzme kursuna yazdırmak istedik. Almadılar. Şikayet ettik. Özür dilediler. Ama yine de almadılar.” S.6 “Bazen bu Arap diyorlar. Sanki mikrop gördüler gibi bu Arap diyorlar. Hastanede çok kalabalık olduğunda, Bazen vatandaşlar bana tiksinierek bakıyorlar. Kalabalık olduğunda özellikle yaşlıların böyle bakışlarından rahatsız oluyorum.” ve S.9 “Devlet dairelerinde Suriyelilere saygı gösterilmemesi, dışlanması... Caminin içinde bile seni tersleyen Türkler de var, ona karşı gelenler de var.” şeklinde ifadeler vermektedirler. Suriyeli göçmenlerin verilen yanıtlar incelendiğinde birlikte yaşam kültürünün önünde önyargılar ve dışlama, dil ve yaşam biçiminin engel olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Suriyeli göçmenler Türklerin dil ve yaşam biçiminin birlikte yaşam kültürü üzerinde birer engel olduklarını ileri sürmektedirler. Buna göre dil engeli olduğunu düşünen Suriyeli göçmenlerden S.3 “Türkiye’de yaşamak isteyen birisi Türkçeyi bilmiyorsa bu büyük bir engel.” S.5 “Siyasi görüşler. Türkiye’de Suriyeliler üzerinde siyaset yapılması birlikte yaşamayı engellemektedir.” S.6 “Dil öğrenmek zor geliyor. Arada sırada kurs açılıyor. Bu yaştan sonra okulda gidip okul mu okuyacağız diyorlar.” ve S.9 “Dil engeldir.” ifadelerini kullanmaktadırlar. S.10'nun “İslami yaşantı olmazsa, kişilere saygı olmazsa bunlar engelleyecektir.” ifadesine göre Türklerin yaşam biçimini birlikte yaşam kültürünün önünde engel olarak görmektedir.

3.5. Birlikte yaşam Kültürünü Geliştirmek İçin Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüş ve Düşünceler

Birlikte yaşam Kültürünün geliştirilebilmesi için hangi değerlerin öne çıkarılması ve bu doğrultuda nelerin yapılması gerektiğine ilişkin olarak Suriyeli göçmenler ile Türklerin görüş ve düşünceleri incelenmiştir. Buna göre elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Suriyeli göçmenler ve Türklerin sahip oldukları değerler bağlamında birlikte yaşam kültürü oluşturabilmeleri için her iki grup açısından yapılması beklenen yaklaşım ve uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar toplumların birlikte yaşam kültürü oluşturabilmeleri için, değer aktarım süreçleriyle beraber gruplar arasında olumlu bağlanma, kabul edilen değerler etrafında yeni oluşan grup veya toplum ile özdeşleşme ve topluma bağlılık aşamaları gerçekleşecektir.

Türklerin görüş ve düşüncelerine göre Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile birlikte yaşam kültürü oluşturabilmek için T.1 *“Öncelikle karşılıklı olarak milletlerin tanımalarının gerekli olduğunu düşünüyorum. İllerde ve yerelde belediyeler aracılığıyla Türk-Suriye kültür günleri tarzı etkinlikler düzenlenebilir, komşuluk ilişkilerini teşvik eden paylaşımlar çoğaltılabilir.”*, *“Suriyelilere karşı biraz daha hoşgörülü ve kabul edici olmalarını isterdim. Onları belirli konularda eleştirip tümünden yok saymak yerine, iyi yönlerini de görmelerini isterdim. Açtıkları dükkân veya işletmelere Arapça tabelalar asmamalarını isterim. Türkçe zaten yeterince yanlış konuşuluyor ve biz eğitimciler bunun için de uğraşırken, her milletin kendi dilinde astığı/asacağı tabelaların curcuna yarattığını düşünüyorum.”*, *“ Her ne kadar kültürel ve coğrafi açıdan yakınlığın avantajlarına güvenip Türkiye’de rahat edebileceklerini düşünseler de, nihayetinde yabancı bir ülkede yaşayacaklarını unutmamalarını gittikleri şehirlerin kültürüne adapte olmaya çalışmalarını tavsiye ederim.”*, T.2 *“Buranın Suriye olmadığını Türk halkını doğru tanımalarını ve onlara uyum sağlayıp minnet duymalarını isterdim.”*, T.3 *“Dil öğrenecekler. Kültüre entegre olacaklar. Harekete geçecekler. Çalışacaklar.”*, T.3 *“Kimle yaşadıklarını, yaşayacaklarını öğrenecekler. Araştıracaklar.”*, T.4 *“Öncelikle ortak dilimizi yani Türkçeyi öğrenmelerini sağladım. Hatta zorunlu kıladım.”* ve T.11 *“Toplu yaşam alanlarında (park, sokak, pazaryeri, okul, hastane vs) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları nasıl davranıyorsa aynı davranış kalıplarını anlatmak benimsetmek adına her türlü uyum eğitimleri verilmelidir. Türkçeyi öğrenmeleri ilk şarttır. Aynı dili konuşamayan insanlar bir araya gelemes.”* ifadelerinde olduğu gibi Türkler göç eden Suriyeli göçmenlerin Türk toplumuna entegre olmalarını beklemektedir. Bunun için Türklerin, Suriyeli göçmenlerden beklentisi Türkçeyi ve Türklerin kültürel özelliklerini ve toplumsal kuralları öğrenmeleridir. Bunun için din, tarih, coğrafya gibi toplumları birbirine yaklaştıracak avantajları olduğunu belirtmektedirler. İki toplumun birbirini tanınması, kaynaşması ve sosyal etkileşim süreçlerini verimli geçirebilmeleri önemlidir. Bu doğrultuda T.8 *“ Suriyeli günleri, geceleri, tanıtım günleri yapar, iki halkın kaynaşmasını sağladım. Yine evlilik bağlarının kurulması da birlikte yaşam kültürünü büyük katkı sağlayacaktır.”* ifadelerini kullanmaktadır. Ayrıca T.10 *“Türk toplumunun kurallarını Suriyelilere anlatmakla başlanmalı. Nefret uyandıracak söylem ve hareketlerden uzak durmaları gerektiği anlatılmalı. Toplumların karşılıklı olarak birbiriyle temas etmesi, etkileşime girmesi, sosyal medyadan nefret söyleminin ortadan kaldırılması, Suriyeliler ile ilgili doğru bilinen yanlışların (maaş alması, sürekli*

devletin yardım etmesi vs. gibi) düzeltilmesi.” ve T.11 “Toplu yaşam alanlarında yapılması hoş karşılanmayan davranışları yazılı hale getirip göç idaresine kimlik başvurusu yapan her Suriyeliye okutur veya anlattırırdım. Apartman hayatını çok kısa anlatıp, yaşama alanlarında huzursuzluk çıkması halinde neler yapılması gerektiğine dair her Suriyeliyi bilgilendirirdim. Zaman içerisinde Türkçeyi öğrenemeyen ailelerin, kimlik başvurularını zorlaştırırdım. İki toplumun bir araya gelmesi adına asayiş problemi çıkaran her göçmeni anında sınır dışı ederdim. Okullaşma oranını artırmak için yaptırımlarda bulunurdum. Okul çağı gelmiş çocuklara psikososyal destek sağlardım. İstihdam oluşturmak adına göçmenlere uygun iş sahaları oluştururdum.” şeklindeki ifadeleriyle kurallar, adalet ve söylemler konusuna dikkati çekmektedirler.

Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin görüş ve düşüncelerine göre Türkler ile birlikte yaşam kültürü oluşturabilmek için S.2 “Ben Türkmenim, kendimi kendi ülkemde gibi hissediyorum. Yabancı hissetmiyorum. Ama dili iyi bilmeyenler dışlanmasa bile dışlandığını hissediyordur. Kişi kendisi Türkiye ile bağ kuramıyorsa, ilk olumsuz yaşantıda dışlanmış hissediyor, problemi büyütüyor ve olumsuz laflar söylüyor. Güvende ve huzurlu hissediyorum. Az da olsa tedbirimizi alıyoruz. Ara sıra Suriyeli diye dışlandığımız oluyor. Çocuklarımızı parka tek başına göndermeye korkarız. Birlikte gideriz.” ve S5 “Okulda birlikte oluyoruz. Diğer Suriyeliler için sorun oluyor. Yüksek sesle konuşmak, sırada beklememek, akşam geç vakte kadar sohbet vs olması bunlar sorun olabiliyor. İki üç defa şahit oldum. Türkler kızıyor, uyarıyor. Ülkenize gidin, sessiz olun. Bizi rahatsız etmeyin diyorlar. Düşmanca tavırla karşılaşmak bizi üzüyor. İstenmiyoruz o zaman bize Avrupa yollarını açın dediler Suriyeliler. Düşük maaş ile sigorta olmadan çalışmaktan dolayı zorlanan Suriyeliler var. Tramvayı kullanıp geziyorum. Sürekli Türk arkadaşlarım Suriyelisin ama çok geziyorsun diye bana baskı yapıyorlar. Yeni kıyafet alsam, güzel bir kıyafet giydiğimde Suriyelisin nasıl bunları yapıyorsun. Diyorlar. Örtük olarak küçümsemeye çalışıyorlar. Sokaktaki olaylara anlam verebiliyor ama öğretmenlerin arasında bile sorun olunca umudumuzu kaybediyoruz. Daha çok uyumsuz davranışları ergenler yapıyor. Ergen oldukları için bu davranışları yapıyorlar, Suriyeli oldukları için değil, kadınlar ve yetişkinler bu davranışları yapmazlar. Utanıyoruz, dışlanmış ve küçümsemiş hissediyoruz. Öğretmen olsak bile birinci sınıf öğretmen değiliz. Kendimi kibar kibar anlatmaya çalışıyoruz. Sessiz kalmayı da tercih ediyoruz. Tatsızlık olmasın diye susup kalıyoruz. Bir haksızlığa uğradığımda bile kimseye gidip bir şey söylemiyorum. İdareye durumu şikâyet etsem bile taraf tutacağından korkuyorsunuz. Şikâyet eden taraf olursam diğer öğretmenler de cephe alır.” şeklinde verdikleri cevaplarda Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşadıkları durumlara ilişkin görüşlerini bu şekilde ifade ettikleri görülmektedir. Ötekileştirmenin olması, aidiyet duygusunun gelişmesini de önlemektedir. Aidiyet duygusu oluşmadığında da birlikte yaşam kültürünün gelişmesi beklenemez.

S.5’un “İlk olarak Suriye’nin kültürünü anlatmak isterdim. Biz ilk gelince sizin ülkenizde çatal bıçak var mı diye sordular. Hem üzüldüm hem kızdım. Üzüldüm çünkü komşu. Herkes Suriye’ye çöl gibi bakıyor. Oysa Suriye kültürü, tarihi, yaşam biçimiyle çok güzel bir ülke. Ama Türkler bunu tam olarak bilmiyor. Bizim kültürümüzü tanısa ve bilselerdi, bizleri ikinci sınıf insan gibi görmezlerdi belki. Aslında Suriyeliler Türkiye hakkında çok iyi bir ülke ve olumlu bakış açısına sahip olarak yaşıyorduk. Bunu anlatırdınız. Medyadan ve dizilerden takip ediyorduk. Suriye ile ticari ilişkiler vardı.

Suriye'de Türkiye elbisesi giymek prestijli bir şeydi. Maddi durumu iyi olan gelinler mutfak eşyalarını Türkiye'den getirtirirdi. Suriye'deki eğitim kalitesini anlatırdım.” ve S.4'ün “Türk öğretmenler çocuklarımızı ve kültürümüzü tanımıyorlar bunun için iyi davranmıyorlar.” ifadelerinde belirttiği gibi Suriyeli göçmenler de kendi kültürel yaşantılarının Türkler tarafından öğrenilmesini istemektedirler.

Suriyeli göçmenler, Türklerin kültürel yaşantılarına dikkat etmeleri gerekmektedir. Bununla ilgili olarak Suriyeli göçmenlerden S.9 “Türklerin beğenmediği şeyleri, (örneğin nargile git evinde iç), bazı işlere örf adet gibi işlere dikkat edilmesi gerekir. Mesela İstiklal Marşı çaldığında sağda solda geziyorlar. Türklerin değerlerine saygılı olmalı ve bunu da göstermeleri gerekiyor.” ve S.10 “Suriyeliler misafir olduklarını bilecekler. Her şeye karışmayacaklar. Edebiyle oturacaklar. Türkiye'ye uyum sağlamaya çalışacaklar. Yaşadığımız şehrin kültürüne ve adetlerine saygılı olmalıyız.” ifadelerini kullanmaktadır. Suriyeli göçmenlerin bir kısmı bu durumun farkında oldukları görülmektedir.

Birlikte yaşam kültürünün önündeki engellerden birisi olarak siyasilere yaklaşım ve sosyal medyanın olumsuz etkisi görülmektedir. Buna ilişkin olarak S.5 “Siyasi görüşler. Türkiye'de Suriyeliler üzerinde siyaset yapılması birlikte yaşamayı zorlaştırıyor. Dil öğrenme. Önyargıların kırılmaması. Sosyal Medyanın olumsuz etkisi. Özellikle gençler çok etkileniyor. Araştırmadan kabul ediyorlar. Suriyeliler diye çocukları yazın yüzme kursuna yazdırmak istedik. Almadılar. Şikâyet ettik. Özür dilediler. Ama yine de almadılar. 12-13 yaşındaki 6 Suriyeli çocuğun gözünün önünde gerçekleşti. Çocuklar çok olumsuz etkilendiler. Ben de kendimi çok kötü hissettim. Çaresiz ve dışlanmış hissettim. Elimizden hiçbir şey gelmedi. Çocuklar yaşananların detaylarını bilmiyorlar. Ailemiz savaştan kaçtı, mülteciyiz, Suriyeliler diye biliyor. Savaşı algılamıyorlar bile. Bu yaşananların sorumluluğunu çocuklara yüklemek, onları dışlamak ve yaşananların hesabını çocuklara sormak çok ağır geliyor.” ifadelerini kullanmaktadır.

Suriyeli göçmenlere göre Türkler ile din, tarih, kültür gibi ortak olduğumuz konular bulunmaktadır. Bunlara yönelik her iki grubun birlikte sorumluluk alabileceği projeler geliştirilirse birlikte yaşam kültürü daha kolay gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir. Bununla ilişkili olarak S.1 “İslam dinimiz, Ortak kültür, Tarihi yakınlık... Birbirimiz ile iç içe olmamız, ortak yaşantılarımızın olması. Bu coğrafyada halklar iç içe geçmiş ve farklı kabileler, farklı sosyal yapılar oluşmuş. Biz bu farklılıkları dikkate almadan, birlik olmanın yollarını aramalıyız.”, S.2 “Projeler yapılacaksa daha ciddi ve her iki tarafında sorumluluk alacağı çalışmalar yapılabilir. Ortak kültür, tarih, vatan, bayrak kavramlarının işlenmesi. Aileler arasındaki ziyaretlerin artması önemli.”, S.5 “Eğitim alanında iki toplumun çocuklarını etkinliklere katmak. Farklılıkları değil de benzerlikleri vurgulamak. Eğitimli bireylerin birlikte çalışmalar yapması.” ve S.9'un “Mesela ortak noktamız var, bayramlarda, festivallerde, dini bayramlarda birlik ve beraberliklerini göstermek lazım... Düşünler, sosyal etkinlikler olursa, şartlar hepimiz için müsait...” ifadelerinde belirttikleri gibi her iki toplumunda ortak projeler içerisinde sorumluluk almaları, benzerliklerin öne çıkarılması, sosyal ilişkilerin artırılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

Sonuç Ve Öneriler

Toplumların değerleri, farklı kültürlerin birlikte yaşam kültürü önünde fırsatlar ve engellerin neler olabileceği konusunda ipuçları vermektedir. Diğer bir ifadeyle değerler farklı grup ya da toplumlar içerisinde yaşayan bireylerin birbirleriyle sosyal etkileşim süreçleri birlikte yaşam kültürünün nasıl olacağını bize göstermektedir. Çünkü değerler bireylerin, duygu, düşünce ve davranışlarını yön veren standart ölçülerdir. Ancak bu standart ölçüler toplumdaki topluma ve aynı toplumun farklı zamanlardaki yaşantılarına göre farklılık gösterebilir. Farklı kültürlerin benzerlikleri fırsatlar ve farklılıkları ise engeller olarak görülmektedir. Dolayısıyla değerler toplum içerisindeki insanları bir arada tutar, ortak bir gelecek etrafında birleştirir, ortak anlamlar oluşturmasını sağlar ve birlikte yaşam kültürünün nasıl olması gerektiğini belirler. Buna göre Türkiye’de yaşayan ve yaşayacak olan Suriyeli göçmenler ile Türklerin birlikte yaşam kültürü oluşturabilmeleri için ortak değerler etrafında bütünleşmeleri ile mümkündür.

Farklı kültürlerin birbirlerini algılamaları birlikte yaşam kültürüne ilişkin sürecin nasıl olacağı konusunda da belirlemektedir. Algılar, değerleri etkilemekte ve bu durum farklı kültürler için fırsat ve engeller ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla farklı kültürlerin birlikte yaşam kültürünü oluşturması ve geliştirmesinde değerlerin belirleyici bir rolü olduğu görülmektedir. Buna göre değerler, süreç içerisinde insan ve toplumları birbirine yaklaştırır veya uzaklaştırır. Suriyeli göçmenler Türkiye’de Türkler ile birlikte yaşam kültürü geliştirecekler ise üzerinde durulması gereken ana husus ortak değerlerdir. Ortak değerler arttıkça, birlikte yaşam kültürü de gelişecektir. Schwartz (2006)’nın belirttiği gibi değer aktarımı olumlu ilişkilerle bağlanma, grupla özdeşleşme ve grup üyelerine bağlılık geliştirmektedir. Buna göre birlikte yaşam kültürünü geliştirebilmek için Suriyeli göçmenler ile Türklerin oluşan yeni durumda süreç içerisinde olumlu ilişkilerle birbirlerine bağlanmaları, her iki grupta kendisini ve toplumun diğer unsurlarını toplumun birer parçası olarak görmeleri yani toplum ile özdeşleşmeleri, toplum içerisindeki bireyler arasında bağlılığı geliştirecek çalışmaların yapılması gerekmektedir. Böylece göç eden ile yerleşik hayatın içerisinde bulunan iki farklı toplumun kültürel hayatındaki farklılıklar sosyal etkileşim sayesinde değer aktarım süreçlerini beraberinde getirecektir.

Süleymanov & Sönmez (2016) İstanbul Sultanbeyli ilçesinin örneğinde yaptıkları araştırmada yerel halkın Suriyelilere yönelik duygularının ve tutumlarının genel olarak olumlu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte “öteki” algısı toplumsal kabul düzeyini etkilemektedir. Diğer taraftan araştırmada, halkın Suriyeli göçmenlerin kalıcılığına ilişkin bir arada yaşama düşüncelerindeki toplumsal kabul düzeyleri giderek azaldığı görülmektedir. Erdoğan (2015)’in yaptığı araştırmaya göre, Suriyeli göçmenlere vatandaşlık verilmemesi gerektiği öne sürülmektedir. Bu da Türk toplumunun Suriyeli göçmenlere yönelik kültürel mesafelerini korudukları şeklinde yorumlanabilir. Birlikte yaşam kültürünün önündeki engellerden birisi olarak “öteki” algısı görülmektedir. Süleymanov & Sönmez (2016) ve Erdoğan (2015)’in farklı zamanlarda yaptıkları her iki araştırmanın bulgularındaki sorunlar birlikte değerlendirildiğinde Suriyeli göçmenler ile Türk vatandaşları arasında kapsamlı bir uyumun sağlanabilmesi için her iki halkın değerler sistemini de göz önüne alarak, koordineli çözümler üretmek gerekmektedir. Bu bağlamda Suriyeliler konusu, bir toplumsal uyum sorunu olarak ele alınmalı; çalışma hayatı, eğitim, barınma, sağlık,

belediye hizmetleri, toplumun alıştırılması gibi alanları düzenleyecek bütüncül bir politika uygulanmalıdır (Süleymanov, 2016). Diğer taraftan Taş & Özcan (2018)'nin yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre toplumsal bütünleşmenin sağlanabilmesi için eğitim, istihdam ve vatandaşlık gibi üç önemli konunun yasal olarak halledilmesi gerekmektedir. Bütün bunlar yapılırken, her iki halkın da tepki, endişe ve beklentileri dikkate alınmalıdır. Uyumsuzluklar ise her iki tarafın yararına olacak şekilde dönüştürüldüğünde toplumsal uyum gerçekleşecektir (Süleymanov & Sönmez, 2016). Toplumsal uyumsuzlukların kaynağı ise kültürel değerlerdeki farklılıklardır. Kültürel değerler üzerinden meydana gelen çatışma ve uyumsuzlukları gidermeye yönelik politik çalışmalar geliştirildiğinde birlikte yaşam kültürünün önündeki engellerde zamanla azalacaktır. Barın (2015)'nin araştırması Suriyeli göçmenleri kadın özelinde incelemiştir. Buna göre, Suriyeli kadınların toplumsal bağlamda yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak göç sürecine uyum sağlama ve karşılaşılan problemlerle baş etme becerilerinin geliştirilmesi, kendi güçlerinin farkına varmaları ve açığa çıkarmalarını sağlamak üzere güçlendirici sosyal hizmet çalışmaları yapılmalıdır. Dolayısıyla bütün bu araştırmaların bulguları ve sonuçları birlikte değerlendirildiğinde Suriyeli göçmenler ve Türk vatandaşlarının birlikte yaşam kültürü çok boyutlu incelemeyi gerekli kılmaktadır.

Sonuç olarak birlikte yaşam kültürü üzerinde değerlerin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Benzerlikleri fırsata dönüştürmek, engel olarak görülen farklılıkların farkında olmak ve bunlara yönelik politikalar geliştirmek önemlidir. Buna göre değerleri dikkate almadan birlikte yaşam kültürü oluşturmak ve geliştirmek mümkün değildir. Dolayısıyla Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin birlikte yaşam kültürünün geliştirebilmeleri için sahip oldukları değerler üzerinden politik çözümler geliştirilebilir. Ortak değerlerin belirlenmesi ve öne çıkarılması, sosyal etkileşim süreçlerinin artırılması ve birlikte yaşam kültürü içerisinde yeni değerler oluşturulması sağlanabilir. Kolektif yaşantılar geliştikçe, ortak değerler ortaya çıkacak ve buna bağlı olarak birlikte yaşam kültürü oluşacaktır.

Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler ile Türklerin başta dil olmak üzere önemli bazı kültürel farklılıkları bulunmaktadır. Özellikle dil mevzusu hem Suriyeli göçmenler hem de Türkler için önemli bir sorun alanı olarak görülmektedir. Diğer taraftan aynı dine mensup olmak ve ortak bir tarihi geçmişe sahip olmak bir avantaj gibi gözükse de Türklerin sahip olduğu kültür değerleri ile Suriyeli göçmenlerin sahip olduğu kültür değerleri, iki topluluğun birbirlerinden beklentileri, değer yaklaşımlarında belirgin bazı farklılıklar bulunmaktadır. Dil gibi örf, adet ve geleneklerde de bazı farklılıklar bulunmaktadır. Aynı dine mensup olmak, toplumların kültürel hayatlarının bütününde çok fazla bir anlam ifade etmediği görülmektedir. Her iki toplumun birbirini kabullenmesi, Suriyeli göçmenleri topluma entegre edecek çalışmaların yapılması ve bu doğrultuda özellikle dil sorunlarının çözülmesi, toplumsal kuralların öğrenilmesi; Türklerin de Suriyeli göçmenlerin kültürlerini tanımalarına yönelik etkinliklerin oluşturulması, birlikte yaşam kültürünün önündeki engelleri kaldıracağı ve birlikte yaşam kültürünü geliştireceği öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- ADIGÜZEL, Y. (2013). Sunuş. *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 27. Sayı, 2013/2, s.IX-XIV.
- AKINCI, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s.58-83.
- BARIN, H. (2015). Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s.10-56.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. Çakmak, E. K. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DEMİR, Ö. O. (2017). *Suriyeli Göçmen Üniversite Öğrencilerinde Yılmazlığın İncelenmesi*. HKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DEMİRHAN, D. Ç. (2019). Göçmenlere Yönelik Kimlik Politikaları: Kuramsal Boyutları ve Sınırlılıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 61, s.98-108.
- ERDİN, H. İ. ve Taslı, İ. T., (2015). Birlikte yaşam Perspektifinden Duyarlı Konularda Tarih Yazımı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 13-24.
- ERDOĞAN, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ERSOY, E. (2006). *Değerler Farklılaşmalarının Sosyolojik Boyutu (Malatya Örneği)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- FİCHTER, J. (2004). *Sosyoloji Nedir?*, (Çev: Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- GÜREŞÇİ, E. (2016). Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 43, s.1058-1064.
- İnternet: *Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler*, 2019. (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>) adresinden 05.11.2019 tarihinde alınmıştır.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji-Kültür Bağlamında İnsan ve Aile* (2. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- KARASU, M. A. (2018). Türkiye'ye Yönelik Dış Göçler, *Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etikleri. Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, s.21-41.
- MORSÜMBÜL, Ş. (2014). *Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- NEWMAN, D. M. (2004). *Sociology*. California: Pine Forge Press.
- ÖZENSEL, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), s.217-239.

- SAYGIN, S. & Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10 (3), s.312-333.
- SMİTH, P. (2007). *Kültürel Kuram*, (Çev: Selime Güzelsarı & İbrahim Gündoğdu). İstanbul: Babil Yayınları.
- POLOMA, M. M. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Ankara: Palme Yayıncılık.
- PUNCH, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*, (Çev: Dursun Bayrak, H. Bader Arslan & Zeynep Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- RİCHTER, R. (2012). *Sosyolojik Paradigmalar*, (Çev: Necmeddin Doğan). İstanbul: Küre Yayınları.
- SCHWARTZ, S. H. (1992). Universal in The Content And Structure Of Values: Theoretical Advances and Emprical Tests in 20 Countries, (Editor: M. Zanna). *Advances In Experimental Social Psychology*, 1-65. New York: Academic Press.
- SCHWARTZ, S. H. (2006). A Theory of Cultural Value Orientations: Explication and Applications. *Comparative Sociology*, 5(2-3), 137-182.
- SLATTERY, M. (2011). *Sosyolojide Temel Fikirler (Çev: Ümit Tatlıcan & Gülhan Demiriz)*, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- SÜLEYMANOV, A. (2016). "Türkiye'de Suriyeli olmak", *Karar Gazetesi*, 02.06.2016 17.04.2016 (çevrimiçi) <http://www.karar.com/gorusler/doc-drabulfaz-suleymanov-yazdi-turkiyede-suriyeli-olmak-144035#>.
- SÜLEYMANOV, A. & Sönmez, P. (2016). Avrupa Birliği ve Türkiye Politikalarında Suriyelilere Yönelik Yaklaşımların Birlikte Yaşama Bağlamında Değerlendirilmesi. *Göç Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, s.41-61.
- ŞAHİN, M. (2019). *Kurum Bakımı Altındaki Çocuklarda Değer Oluşumu: Ankara Çocuk Evleri Örneği*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- TAŞ, H. Y. & Özcan, S. (2018). Suriyeli Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 17.
- TİMOTİJEVIĆ, L., & Breakwell, G.M. (2000). Migration and threat to identity. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 10(5), 355-372.
- ÜNAL, S. (2017). Farklı Kültürel Kimliklerle Birlikte Yaşamın Koşulları: Ortak Bir Sosyal Hayat Mümkün mü?. *2nd International Scientific Researches Congress on Humanities and Social Sciences Proceedings Books, IBAD-2017*, (Editör: Hayrullah Kahya), s.628-636.
- YADİGAROĞLU, H. (2018). *Yetişkin hastalarının Hastalık Deneyimleri ve Hasta-Yakın İlişisine Sosyolojik Bakış*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış, Doktora Tezi.

YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YAKUSHKO, O. & Morgan M.L. (2012). *Immigration*. In R. A. Young, J. F. Domene ve L. Valach (Ed.). *Counseling and Action*. New York: Springer.

ZİJDERVELD, A. C. (2013). *Kültür Sosyolojisi, (Çev: Kadir Canatan)*. İstanbul: Açılımkitap Yayınları.